

Ljudski tednik

Leto I. štev. 7

Trst 8. marca 1946

Cena 5.-lir

Izhaja vsak petek
Uredništvo in uprava
Trst, Via Carducci 6

Zemlja brez miru

Ko kličemo zastopnikom zavezniških držav Amerike, Velike Britanije in Francije: Dobrodošli! — moramo povedati, da so prišli v zemljo brez miru. Od onih »žarkih dni« 1. 1915., ko se je Italija, članica trozveze, pridružila Antanti in padla v hrbet svojim zaveznicam, naša slovenska in

Kramarska politika z našim ozemljem je dokazala, koliko je verjeti slovesnim izjavam državnikov, kadar so v stiski. Začrtala se je meja pod Triglavom in Snežnikom, in Conte Sforza je kakor sam pripoveduje, z zlagano brzotokom v Rapallu priključil Julijski Krajini še Reko. Jugoslo-

cijana je oživela v naših krajih, črne legije so jo nosile na svojih bodalih, pisale so jo z ognjem naših domov

strašne krivde italijanskega imperikalizma nad slovenskim ljudstvom. Zanimi in največji dokaz krivde Italije

Pozdravljeni zavezniki!

hrvatska zemlja nima več miru. Ko naj so stopile italijanske čete na naša tla, se je začela kalvarija. Od tržaškega zaliva čez krvavi Doberdob, čez Fajtlav hrib, Oslavje in Sveto gor, ob Soči do Sv. Lucije, čez Krn in Kobariid do Predila je šlo dvanajst ofenziv, ki so razgnale slovensko prebivalstvo na sever in jug, v izgnanstvo, kjer so v trumah umirali njegovi otroci. Če ni mogla italijanska vojaška premoč zrušiti obrambe ob Soči, je bil vzrok odpor onih jugoslovanskih čet, ki so tu branile svoja rodna tla. Njihova kri, ki so z njo prepojeni Doberdob, Oslavje in vsa Soška dolina priča, kako so se borci zavedali, da je tod zastavil železno stopalo tisti imperializem, ki se je pozneje prelevil v pohod divjega fašizma v Slovenijo in dalje v osrčje jugoslovanskih dežel.

vansko ljudstvo, nasilno odtrgano od ozemlja, ki je bilo z njim krvno in gospodarsko povezano, je doživelo najtežjo krivico in razočaranje, česar ni pozabilo do te ure. Italijanski imperializem je z Rapallom dobil proste roke, da narodnostno manjšino zaduši, obenem pa tudi mednarodno spodbudo in podporo za nove imperialistične akcije na balkanskem področju, vse v imenu zločinskega »sacro egoismo«.

Slovensko-hrvatsko ljudstvo ni nikdar poznalo londonskega pakta. Postalo je žrtev gospodarjev sveta, ki jim ni bila mar usoda ljudskih množic. Tako se je zgodilo, da je bilo — po vsem neizmernem trpljenju — ob koncu svetovne vojne popolnoma brezpravno, v težjem položaju, kakor kadarkoli prej. Doživelo je največjo

Да здравствуют союзники!

Prvi udarec »zemlje lačnega tujca« — kakor je bil klasično povedal Simon Gregorčič — je porušil slovenske domove od morja do gora. Bila je to komaj predigra.

Potem je prišla svoboda, samoodločba in enakopravnost vseh narodov: Londonski pakt iz 1. 1915., dogovor med Italijo in Antanto, da se zareže v živo slovensko-hrvatsko telo in ustreže italijanskemu imperializmu.

nesrečo, barbarstvo italijanskega fašizma, ki je pozneje dopolnil mero gorja s tem, da se je združil še z nemškim.

Zlostavljanje, ječe, požigi, poboji, nastopi proti poedincem kakor proti skupinam, proti vasem in širšim predelom, vse to je bil blagoslov londonskega pakta, mednarodne pravičnosti in fašističnega novega reda. Kultura iz časov Nerona in Diokle-

prišla je Španija in fašistični vojni zbor, ki so vanj silili slovensko žrtev, in končna je prišla naciifašistična revizija versajske mirovne pogodbe, druga svetovna vojna, ki je moral v njej slovenski človek, brezpravni državljani fašistične države, krvaveti kot vojak imperialne armade za svoje krivice. Ljudstvo brez miru, brez sreče, vsa generacija, ves rod v suženjskih verigah.

Vso to dolgo trpljenje in gorje je slovensko ljudstvo popisalo z neizbrisnimi znaki upora. Gortan v Istri, Bidovec, Marušič, Miloš, Valenčič v Bazovici; Tomažič in drugi so padli pred licem vse Evrope. Ječe imperialne Italije od Coronea do Regine Coeli v Rimu so priče odločne volje najboljših slovenskih sinov, da zlo-mijo sužni jarem. Taborišča v Viscu, Gonarsu, na Rabu, v Arezu in čez in čez po vsej Italiji so dokaz te volje, kakor so za večne čase dokaz

zaku, ko sta se bila srečala na postaji v Firenci: »Kar je izkazal vaš narod po zlomu nam, Italijanom, ko smo vam prizadejali toliko gorja in opustošenja, da tu doli v Italiji tega niti ne slutijo, je nerazumljivo. Narod, ki se je skazal tako plemenitega, mora imeti veliko srčno kulturo in smo bili nad tem tako presenečeni, da vsega niti razumeti nismo mogli.«

Naj govori ta priča za nas, ki nas vežejo bratske vezi z vsem italijanskim ljudstvom, v kolikor je imel v fašizmu skupnega sovražnika z nami. Na zastopnikih štirih velikih zmagovalcev nad fašizmom pa je, da v imenu načela samoodločbe narodov vrnejo naši zemlji mir, vrnejo življenje, vredno človeka, in na ta način spel nekdanje, blagoslanje, kar nam imperializem do danes odreka.

Mir zemlji in ljudstvu, ki nimata v trpljenju primere v Evropi! Ta mir je mogoč samo s priključenjem Slovenskega Primorja k Jugoslaviji.

8. MAREC MEDNARODNI DAN ŽENA

Prvič praznujemo Primorke 8. marec v miru in svobodi. Praznujemo ga v duhu tekmovalnosti, v znamenju borbe za uničenje ostankov fašizma, za resnično demokracijo, za priključitev Julijske Krajine k Federativni ljudski republiki Jugoslaviji. Tega dne se spominjamo vseh velikih žrtev, ki smo jih doprinesle za doseg tega cilja.

Mnoge Primorke komaj vedo, da se 8. marec slavi že desetletja kot borbeni dan žena.

Leto 1910 pomeni v zgodovini ženskega gibanja pravo revolucijo. Tedaj se je vršil v Londonu prvi mednarodni kongres, katerega so se udeležile predstavnice raznih narodov. Na njem so žene prvič spregovorile pred vso svetovno javnostjo ter so si postavile svoj program: žena hoče biti enakopravna državljanica.

Na predlog Klare Cetkinove so dolečile 8. marec za dan žena, v spomin na manifestacijo ameriških žen za enakopravnost, ki se je vršila 1909. leta. Od tedaj je tisoč in tisoč žena na ta dan izražalo svoj odpor proti izkoriščanju žen. Njihova težnja se je vse bolj in bolj zlivala z borbo demokracijskih sil narodov.

Borbena moč žena je prišla najbolj do izraza 8. marca 1917., ko so ruske žene v Petrogradu na praznik mednarodnega ženskega dne šle na ulice in glasno vzklikale, da hočejo mir,

kruh in svobodo. Pridružili so se jim tudi vojaki in ljudske množice. Tako je demonstracija žena prerasla v demonstracijo vsega ruskega delovnega ljudstva. To je bil začetek tiste revolucije, iz katere je zrasla današnja Sovjetska Zveza, v kateri imajo žene popolno enakopravnost.

Narodno osvobodilna borba je žene vseh borišč se narodov zajela v skupno borbo proti fašizmu. Tej borbi za življenje in smrt slovenskega naroda se je pridružila tudi slovenska žena, tudi Primorka. Zato smo v času osvobodilnega boja Primorke praznovali vsak 8. marec na ta način, da smo v tednih pred njim podvojile svojo delavnost, pritegnile v naše gibanje nove množice žena in ustvarjale bratstvo slovenskih in italijanskih žen Julijske Krajine.

Po vaseh in mestih, na osvobojenem ozemlju in sredi sovražnikovih postojank, v Trstu in sredi gozdov so se 8. marca žene zbirale na sestanke, mitinge, prirejale nabiralne akcije.

S svojo borbo smo pripomogle k osvoboditvi našega ljudstva.

Danes pa proslavljamo 8. marec v svobodi in miru. Osvobodilna borba proti fašizmu je končana, kronana je z mirom, toda v svetu so še vedno ostanki fašizma, ki skušajo razbiti enotnost narodov Julijske krajine. Zato je treba neusmiljeno uniča-

Kaj pišejo o nas

Ze dalj časa je vprašanje našega ozemlja predmet razpravljanj v svetovnem javnem mnenju. V sedanjih dneh pa je postalo osrednje važnosti v evropskem mednarodnem življenju.

Člani medzavezniške komisije za proučitev etnološkega in ekonomskega položaja Julijske krajine so prišli. Kakšen je položaj in razpoloženje pri nas, je jasno Prebivalstvo, ki je v veliki večini slovansko in ki je bilo krivično pridruženo Italiji, se je vseh sedemindvajset let borilo za svoj narodnostni obstoj pred načrtnim raznarodovanjem italijanskih oblasti. Osnova njegovega boja je bila vedno težnja po priključitvi k Jugoslaviji, kamor zaradi etno-loske enotnosti in ekonomske povezanosti ozemlja tudi spada. Prebivalstvo je za sprejem komisije postavilo slavoloke in okrasilo svoje vasi s Titovimi slikami in napisli, ki izražajo zahtevo po priključitvi celotnega ozemlja k Jugoslaviji.

Te napore ljudstva pa skušajo z vsemi, tudi najpodlejšimi sredstvi ovirati fašistični in profašistični elementi, ki nastopajo kot orodje italijanskega imperializma.

Madžarski list »Uj Magyar Ország« v svojem članku povdarja, da Trst ne more obstojati brez svojega zaledja. Ko bi bil Trst ločen od zaledja, bi postal izhodišče italijanskih imperialističnih zahtev.

»Trst ni samo najboljšje pristanišče Julijske krajine in vse Jugoslavije«, zaključuje list, »temveč tudi vsega podonavskega bazena. Tako ta problem že presega okvir italijansko-jugoslovanskega spora in postaja problem vseh podonavskih narodov. Julijska krajina mora pripadati Jugoslaviji. Potem bo Trst v prihodnosti izpolnjeval svojo nalogo in služil mirnemu sodelovanju podonavskih narodov, s tem pa obenem svetovnemu miru.«

Francoška politična in literarna revija »Evenement« je v svoji zadnji številki objavila članek o Trstu in Julijski krajini. List podčrtuje, da je bila italijanska aneksija Trsta po prvi svetovni vojni težak udarec za Jugoslovane. Jugoslavija je topot osvobodila Julijsko krajino in da bi torej že iz istih razlogov bila upravičena priključitev jugoslovanskih pokrajin z mestom in pristaniščem Trst k Jugoslaviji.

Svetovno demokratično javno mnenje podpira pravične zahteve Jugoslavije in ljudstva Julijske krajine. Tassov komentator Feodorov piše: Slovenci in Hrvati tvorijo tudi danes večino prebivalstva Istre. Po saint-germainski pogodbi sta tako Istra, kakor celokupna Julijska krajina, ki je bila do leta 1918. v okviru Avstrije, pripadli k Italiji.

Lloyd George je v nekem komentarju glede tega pakta izjavil, da bi v primeru plebiscita velika večina glasovala za slovansko zastavo, ne pa za italijansko.

Znani državnik nove Jugoslavije Kardelj je o Trstu in Slovenskem Primorju poudaril, da Jugoslavija ne pretendira na tuje ampak na svoje etnografske meje, ker je ostalo izven jugoslovanskih meja skoraj 10% jugoslovanskega prebivalstva. Samo oni, ki ne želi likvidirati ostankov fašizma v Italiji, je rekel Kardelj. »lahko podpira italijansko fašistično in protislovansko kampanjo.«

Prebivalstvo Julijske krajine poskuša sedaj uresničiti svojo davno težnjo in izraža vročo željo, da se priključi k ljudski republiki Jugoslaviji. Vaško prebivalstvo pričakuje prihoda zavezniške komisije, vsepovsod postavlja triumfalne slavoloke in krasni hiše. Na sestankih se sprejemajo resolucije z zahtevami, da se Julijska krajina s Trstom priključi Jugoslaviji.

Francoški list »Front National« piše: Črta, ki jo predlaga Jugoslavija, se zastavlja tam, kjer jugoslovani nehaajo biti v večini. Italijanska teza se naslanja na popise ki so bili v teh področjih izvršeni pod fašistično okupacijo in ki predstavljajo rezultat široke raznarodovalne politike. Popis pravi, da je bilo preko 100.000 Jugoslovancev deportiranih iz Julijske krajine in da je naseljenih preko 200.000 Italijanov. Kljub temu razpolagajo Italijani z zelo slabo večino.

Na koncu list zaključuje: »V trenutku, ko se prične anketa štirih strokovnjakov v Julijski krajini, je treba pokazati na vse Titove predloge, ki so polni umerjenosti in skrbni za utrjevanje miru z razvojem mednarodnega sodelovanja. Jugoslovanski predlog nudi vse garancije za popolno avtonomijo Italijanov v Trstu. To rešitev zahtevajo interesi demokracije.«

Vse srednjeevropske države, ki so preko Jugoslavije širše zaledje Trsta, zahtevajo, da se Primorska s Trstom priključi k Jugoslaviji.

Indonezijsko vprašanje

Med vsemi kolonialnimi vprašanji današnjega časa je brez dvoma v ospredju svetovnega zanimanja vprašanje Indonezije. Vprašuje se svetovni kapital in vprašujejo se Indonezijci, ali ne bo več 70 milijonov ljudi, ki imajo samo žulje v dlaneh, delalo za 9 milijonov ljudi, ki imajo milijarde na dlaneh. Voja je tudi tu zmešala račune. Indonezijci so se borili in se še borijo, da bi se dosedanje stanje spremenilo. Holandske in angleške čete pa se borijo za to, da bi ostalo pri starem.

Tudi v tem se bo videlo ali bo človeštvo napredovalo ali pa bo zaostalo.

Poglejmo nekoliko nastanek nizozemskih kolonij v Indoneziji. Nizozemci so se izkrcali okoli leta 1600 in si po spretnih borbah razširili oblast na Javi, Borneu, Sumatri in Celebesu. Da bi od korita, h kateremu so šli razni zavojevalci, imeli vsi nekaj, so ustanovili Družbo za Vzhodno Indijo, ki je pozneje prešla v državno last. Po napoleonskih vojnah je Nizozemska zopet dobila svojo kolonialno posest in uvedla poseben »sistem pridelovanja«, da bi čimprej napolnila prazno državno blagajno. Po tem sistemu so morali domačini oddajati petino rizevega pridelka državi.

Po l. 1848. je nova nizozemska ustava kazala, da bo prinesla nekaj zboljšanja. »Sistem pridelovanja« se je polagoma opuščal. Vlada se je začela zavzemati za »etično politiko«, po kateri naj bi domačinom izboljšali življenjske, zdravstvene in prosvetne pogoje. Tudi upravno so ozemlje razdelili na več manjših enot in pustili celo nekaj domačih knezov. Po prvi svetovni vojni so proglasili vse kolonije za sestavni del Nizozemske. Ustanovili so Ljudski svet s predsednikom, ki ga je imenovala krona, in s polovico članov domačinov ter polovico tujecev. Ta svet je dobil tudi nekakšno zakonodajno moč v omejenem obsegu. Vse to pa ni bilo nič drugega kot pesek v oči ljudstvu, ki so ga nadalje izžemali. Koliko so vse »človečanske reforme« zalegle, nam je kmalu jasno, če pomislimo, da je še danes v Indoneziji preko 90% nepismenih. Tudi upravno ni ljudstvo z reformami nič pridobilo, saj so bili v ljudskem svetu le domačini bogatejših slojev, ki so imeli dobiček pri kolonizaciji; reforme so dopuščale

List nadalje poudarja, da sta mesto in pristanišče Trst neločljiv del Julijske krajine, ter da je napredek Trsta in vse Julijske krajine odvisen od napredka Trsta in obratno.

»Trst je življenjskega pomena za Jugoslavijo in zlasti za federalno republiko Slovenijo. Istočasno je naravno pomorsko izhodišče za srednjeevropske dežele, za Italijo pa je samo drugo pomena.«

Dokaz za to je preteklost. Po letu 1918. se je pristaniški promet Trsta pod italijansko upravo z vsakim letom manjšal. Poleg tega je Italija gojila politične cilje, ki so jih ji narekovala njene imperialistične težnje, naperjene proti Balkanu.

Kdo nas more prepričati, da Italija ne bo ponovno začela izvajati istih imperialističnih naklepov? se sprašuje list.

»Evenement« zaključuje, da smatra internacionalizacijo Trsta za netočno rešitev z ozirom na nauk, ki ga je Jugoslavija dobila na Reki v letih 1918 in 1924, ko je Mussolini prekršil rapalsko pogodbo ter jugoslovansko-italijanski sporazum ter enostavno anektiral mesto.

končne rešitve ni prišlo. Po sprejetem sklepu naj se Indonezijci sami sporazumejo z Nizozemci. Boji še nadalje trajajo, a z rešitvijo tega vprašanja si bo svet še belil glavo, čeprav je rešitev zelo enostavna: samoodločba narodov.

Italija mora plačati vojno škodo

Borba je objavila članek z naslovom: »Italija mora povrniti vojno škodo Jugoslaviji«, kjer poudarja, da je eden izmed bistvenh pogojev za normalizacijo odnosov med Jugoslavijo in Italijo, da italijanska vlada prizna žrtve in škodo, ki jih je utrpela Jugoslavija s strani okupacijskih čet, in povrnitev te škode.

Članek poudarja, da so italijanske oborožene sile zahrbtno napadle Jugoslavijo aprila 1941, na kar so se že več let skrbno pripravljale. Med okupacijo so čete nastopale v nasprotju z osnovnimi načeli mednarodnega prava in zakriville opustošenje, kot ga Jugoslavija še ni videla, izvrševale množično pobijanje miroljubnega prebivalstva ter plenile lastnino jugoslovanskih narodov.

»Leta 1941 je bilo v Jugoslaviji 350.000 italijanskih vojakov, leta 1942 430.000, leta 1943 pa okoli 300.000. Po italijanski kapitulaciji so se italijanske fašistične enote pod Mussolinijevim poveljstvom skupno z Nemci še znaten čas borile proti jugoslovanskim enotam, morale in plenile v nekaterih jugoslovanskih pokrajinah.«

Škoda, ki jo je povzročila Italija Jugoslaviji, presega 9 milijard dolarjev, če računamo dolar po kurzu iz leta 1938.

Zrtve italijanske okupacije gredo na stotine. Cele pokrajine so bile požgane, stolpne mostove in železnice porušene, jugoslovanska vojna in trgovska mornarica potopljena, ogromne površine gozda posekane, živina praktično iztrebljena.

Italijanske okupacijske čete niso priznale niti življenju niti nasilju. Njihovi zločini so tipičen primer kriminalnega napada, katerega cilj je bil samo zaslužnjenje, pljenje in uničenje drugih narodov.

Članek zaključuje: »Jugoslavija postavlja odločno svoje zahteve, od katerih ne bo odstopila. Italija mora sprejeti odgovornost za storjeno škodo. Jugoslavija ne želi materialnega poloma Italije in ve, da so italijanske delovne množice v zelo težkem gospodarskem položaju. Toda stvar italijanskega ljudstva je, da odgovornost za napad in škodo, povzročeno drugim narodom, nosijo tisti, ki so krivi za napad in povzročenje škode.«

Industrijski razvoj Sibirije

Rudno bogastvo revirja Kuznjeck obsega 450 milijard ton premoga in je neizčrpno. Zavezana prvo mesto v Sovjetski Zvezi in eno prvih mest na svetu. Leta 1913 je znašala proizvodnja premoga v bazenu v Kuznjecku 770.000 ton; medtem ko je dosegla v letu 1938 17 milijonov ton. V Kuznjecku je bila ustvarjena mogočna kovinska industrija. V letih velike domovinske vojne je postal bazen eden izmed glavnih virov za preskrbo premoga. Kovinska industrija v Kuznjecku je dala med vojno jeklo za 100.000 nabojev in 50.000 tankov.

(Nadaljevanje s 1. strani)

vati ostanke fašizma in voditi borbo za resnično demokracijo, kajti samo ljudska oblast bo mogla nuditi zaščito materi, ženi, ter zagotoviti enakopravnost žene v javnem življenju in pri delu.

Na mednarodnem kongresu žena v Parizu so žene vsega sveta z obhodom žene na enakopravnost žen v Jugoslaviji, kakršno danes na celim svetu uživajo le žene Sovjetske Zveze.

Življenje naše, naših otrok, hočemo le v Jugoslaviji. Vse naše delo, vse naše navdušenje in ponos bomo to leto usmerile v izvršitev nalog, ki jih je določil prvi kongres žena Julijske krajine. Pristopile pa bomo zlasti k naši duhovni obnovi, k čim večji politični izgradnji naše žene na vasi in v mestu. Pristopile bomo k organiziranju tečajev, večernih šol, vstopile bomo v naša prosvetna društva in jih poživile s svojo navzočnostjo in s svojim delom. Skrebele bomo za otroke, za sirote padlih borcev, kajti pozabiti ne smemo nikdar otrok onih, ki so darovali za svobodo najdražje: svoje življenje.

Letošnji 8. marec naj bo dan delovnega poleta žena, dan zavesti in borbenosti najširših plasti žena Julijske krajine.

Naš veliki dokaz

Lahko rečem, da so oči sveta danes obrnjene na ta mali košček slovenske primorske zemlje, Trsta in njenih ljudi. Kar prav se to zdi človeku in ponosen je na to, kajti ta borni košček naše zemlje bo za oči in ušesa vsega sveta najboljša šola in to v tem času in o tistem predmetu, ki se naziva prava ljubezen do domovine. Ne šibe, ne ricinovo olje, ne internacije, ne konfinacije, ne zaprte slovenske šole in cerkve, ne kri, ne smrt, ne trpljenje, ne objokovanje tolikih žrtev italijanskega fašizma in imperializma ni temu delu naše slovenske družine odvzelo za drobno minuto njegove narodne zavesti in želje, da se dokončno in nepreklicno spoji s svojim ostalimi brati in sestrami. Dvajset let in čez je ta svet pripadal po veliki krivici tujim ljudem in ne samo tujim, temveč sovražnim, ki so si naložili kot dolžnost, da ga uničijo. Ali jim je kaj uspelo? Banasprotno, kar so hoteli in pričakovali. Reči moramo in smemo samo to, da se je vsak od nas, kdor je med italijansko okupacijo obiskoval te kraje in ljudi, vračar kot boljši in zavednejši Slovenec. So bile to prave narodnostne duhovne vaje. Res je, vseh sort žandarji, v uniformah kot pogrebi, so se šopirili po krajih, a ko so bili mimo so fantje in dekleta zapeli slovensko pesem, pokazali so slovenske knjige, pokazali svojo pisano besedo, pisano vključno italijanski šoli v pravi in čisti materinščini. Pač tista slovenska kri, ki je mogla roditi poleg tega še heroja Vojka in slavni deveti korpus. In da to morda ni bilo to prazno rodoljubje vižmarskih taborjev ali gostilniška navdušenost dobe čitalnic, so pokazala še večja dela v dobi partizanstva in od teh največje: splošna septembrska vstaja, enotna in kljub vsem sovražnim pozikusom nerazbitna in nerazbita povezanost vseh ljudi v Osvobodilni fronti in s tem neomajna in nepreklicna volja zaživeti v skupni domovini. Titovi Jugoslavijs!

Bolj kot tisoči razoroženih Nemcev, fašistov, domobrancev in druge golazhi, so na človeka v velikih dnevih svobode vplivale druge, lepše in mogočnejše stvari. To, da je ta del našega naroda objemal naše partizane, jim nazdravljaj kot svoji lastni vojski, to, da so te kraje, izpostavljene najhujšemu nasilju, v hipu preplavile slovenske zastave, to, da ti je hotelo stisniti roko hkrati sto rok, to, da so se skozi solze veselja izpraševali: Kajne, sedaj ostanete za vselej pri nas in mi pri vas. In ponosno, v svesti si, kaj delajo in polni ljubezni so z vsemi mogočimi barvami zapisali na svoje hiše: Tukaj je Jugoslavijs!

Iz članka Dr. M. Mikuža
v Slov. poročevalcu

MOTIV S KRASA

*V večerni mrak pogreznil se je Kras,
temnejše so postale rdeče strehe...
Nekje pojo dekleta... in utehe
želi srce si na večerni čas.*

*Kako je topla pesem iz gozdov,
trpljenja, borbe, sveta melodija,
ki naša srca z upanjem ovija,
o pesem, novih srečnejših vekov!*

*Kaj hočete še, gnusni barantači
v denar skovati naše borbe kri?
Vas vaša podlost prav nič ne skeli?*

*Zaman se trudite, oj blebotači!
Sami kovali smo svobodne dni,
sami usode bomo si kovači!*

Miha Klinar

Borka
za
svobodo

Vaša KNJIŽNICA

Ferdo Godina:

BELE TULPIKE

Med svojimi prvimi knjigami modernih domačih pisateljev je Slovenski knjižni zavod izdal roman Ferda Godine pod naslovom: Bele tulpike (Lokvanji).

Ferdo Godina, ki je slovenskim bralcem že izza pred vojne znan po novelah iz življenja v Prekmurju, je tik pred vojno napisal roman, ki je tudi zajet iz prekmurskega sveta. Vendar pa pisatelj to pot ni posegel v življenje kmetov kot dosedaj temveč prikazuje v romanu ljubezen podeželskega kaplana do bogate židinke in njegovo propast.

Mlad kaplan, v malem, podeželskem mestecu zabaja v posvetno družbo, kjer se seznani z lepo in bogato židinko, med njima se razvije globoka in resna ljubezen. Vsa zadeva pa postane kmalu splošno znana in kaplanov predstojnik dekan povzroči njegovo premestitev, istočasno pa obvesti o tem kaplanovo mater, pobožno ženo, ki je globoko prepričana o vzvišeni nalogi in poslanstvu sina-duhovnika. Vest jo težko prizadene. Zaljubljenca sta sicer že napravila svoj načrt in hočeta dati prednost ljubezni ter se iz okolja iztrgati. Toda vezi družbenih slojev, katerima pripadata, nadvladajo silo ljubezni in jo stro. Naključje — srečanje ljubice in matere na obisku pri kaplanu — podere vse načrte in sproži plaz gorja. Dekle pod vplivom svoje družine zatre plod svoje ljubezni s kaplanom, ta pa sklene zaradi njenega dejanja ostati zvest cerkvi in materi. V duševnem obupu se kaplan v gostilni napije in škandal je tu: predstojniki mu zato vzamejo pravico do maševanja in ga pošljejo na dom k materi, katero, obupano nad sinom, pri njegovem prihodu zadene kap. Kaplan ki ga že deli časa počasi razjeda jetika, duševno strit obleži in shira. Mati pa nespravljena z njim umre.

Roman nam torej prikazuje borbo med stanovsko dolžnostjo, katero krpi ljubezen do matere in ljubezen do žene. V tej borbi v kateri se kaplan pokaže kot popoln duševni slabik in neodločen, podleže sam, ne doseže niti enega niti drugega: izgnani ljubezen, izključen je iz svojega stanu in materi se dosmrtno zameri. Povezanost ljudi z družabnim sistemom, v katerem žive, in tega zakoni uničijo željo dveh ljudi po naravnem življenju in sreči ter se pokažejo v vsej svoji krutosti in krivici.

Romanu se pozna da je bil spisan pred vojno, ker samo deloma in posredno obravnava probleme, ki so danes važni. Sprito tega je vsebinsko in psihično odmaknjen od perečih problemov današnjega življenja.

Kljub temu, da romanu zaradi izpovedne oblike v l. osebi manjka sočnosti živega govora in neposrednega dogajanja, je vendar pisar izredno zanimivo. Napeta vsebina tragične zgodbe, prepletena s pesniškimi opisi prekmurske pokrajine, njenih ljudi, vode in zemlje, pritegne bralca, da z napestjo jemlje knjigo v roke in jo prebrano, nočanje oboračen odloži.

NAJHRABREJŠEMU

ruski napisal Valentin Katajev

Preko tovarniškega dvorišča sta se neki mož in neka žena približevala tovarniški obednici. Ona je bila zelo mlada in lepa, v plašču, podtoženim s kožuho, okoli glave pa je imela zavito pisano ruto. On — temen mladenič s črnimi očmi, je bil pravi tip Črnega morja.

Opazil sem, da mož na desno nogo šepa. Oba tovariša sta stopala drug vstric drugega in se držala za roko kot dva otroka.

«Lepa dvojica,» sem dejal.

«Da, prav lepa dvojica,» je pritrdil inženir. «Oba delata v naši tvornici, v isti delavnici. Zgodba njunega srečanja in njune ljubezni je tako svojevrstna in obenem tako naravna, da bi bila kaj primerna snov za roman» «Povejte jo!»

In inženir mi je pripovedoval. Samo na kratko, jo hočem obnoviti.

Pred meseci je bila Klava uradnica v bolnici. Nekega dne je poslala na fronto zavoj. Bil je to priprost zavoj, v katerem je bilo: par rokavic, toaletno milo, cigarete, robček in toliko drugih malenkosti, ki so ljubke in vendar potrebne. Po navadi položila vsako dekle v zavoj še pismo za neznanega bojevnika, napiše svoje ime in naslov.

A Klava ni rada pisala pisem. Večkrat je poskušala napisati pismo, a ji ni uspelo. Ko ga je prebrala, ni bila zadovoljna. Pi-

smo je namreč bilo preveč čustveno, pre-sentimentalno ali prehladno. Tako je končno vse začete liste strgala. Vzela je eno izmed svojih fotografij in nanjo napisala samo eno besedo ter jo položila v zavoj. Ta beseda je bila: «Najhrabřejšemu». Nič drugega. Ne podpisa ne naslova. Zavoj je dospel do pešadijskega oddelka pri mornarici. Prejel ga je borec Serjoža, mlad dober in hraber mož. Gledal je sliko in se zdrznil. Začudila ga je lepota dekleta. Zares, možno je, da ni tako lepa, a vsekakor je odgovarjala okusu mladega moža. Vse na njej je bilo čudovito. Ko pa je mornar pogledal na zadnjo stran slike in prečital napisano, je šel takoj k poveljniku in mu rekel, da zavoj pač ni bil njemu namenjen.

«Zakaj ne?» je vprašal poveljnik.

«Zato ker pač nisem najhrabřejši.»

«Toda dekle ti je všeč, ne?» Serjoža ni odgovoril. «Dobro,» je dejal poveljnik, «odličan okus imaš.» Častnik je pokazal sliko lepega dekleta svojim mornarjem. «Evo, tovariši, za kaj gre,» je dejal v odločnem tonu, pač po vojaško. «Prejeli smo zavoj, v katerem je bila zalepka in v njej fotografija z napisom: najhrabřejšemu. Nič drugega. Vprašam: čigav bodi zavoj in fotografija?»

«Najhrabřejšega!» so v zboru odgovorili mornarji.

«Soglašam!» je odgovoril poveljnik, «zavoj in fotografijo dobi najhrabřejši. Najhrabřejši naj stopi dva koraka naprej, marš!»

Noben se ni ganil s svojega mesta. Vsi so bili hrabri, a skromni.

«Pričakoval sem to,» je dejal poveljnik in spravil fotografijo v žep, «danes se bomo pripravili za napad. Najhrabřejši bo dobil fotografijo in zavoj.»

V napadu je Serjoža prekorajčil sovražnikovo linijo, dospel do romunske baterije jo napadel z ročnimi bombami. Sovražni čuvarji so se, zmedli in baterija je bila zavzeta. Serjoža so predlagali v odlikovanje, poveljnik mu je izročil zavoj in sliko, od katera se ni več ločil.

Klava, uradnica v bolnici, v katero je bil prepeljan Serjoža se je nekega dne znašla s svojo fotografijo v rokah, ko je urejala stvari in predmete, ki so pripadali ranjenemu, ki so bili pravkar prispeli s fronte. Dekle je teklo takoj k ravnatelju in ga prosilo, naj jo razreši pisarniškega dela in ji poveri službo v sobi, kjer je ležal njen junak. Načelnik je pristal. Serjoža je ležal težko bolan. Dva tedna je visel med življenjem in smrtjo. Dekle se ni ne za hip oddaljilo od njegove postelje. Lahko se reče, da ga je ona rešila gotove smrti. Stregla mu je kakor mati, sestra in žena. Kljub temu so mu morali odrezati nogo. Nato je začel okrevati. To je bil zanj najsrečnejši čas.

Dekle mu je obljubilo, da ga ne bo zapustilo več.

«Zakaj, Klavduša, hočeš zvezati svoje življenje z nekim invalidom?» jo je vprašal. «Nikar se ne prenašaj. Razmisli prej.»

«Molči,» mu je odgovorila, «saj ne razumeš.»

Ko so mornarja odpustili iz vojske, je vstopil v to veliko vojno tovarno. Ni se mogel navaditi na brezdelno življenje in je hotel vsaj na ta način prispevati v boj proti sovražnikom svoje domovine. Prej se je boril proti njim z orožjem v rokah. Sedaj bo ta boj nadaljeval s svojim delom. Mlada tovarišica mu je sledila.

Njuni delovni mesti sta drugo poleg drugega, pri sosednjih strojih.

Kar je nato sledilo, je jasno.

To je zgodba, ki mi jo je povedal inženir, medtem ko so obedovali v tovarniški obednici. Klava in Serjoža sta sedela drug poleg drugega pri dolgi mizi in s tekom jedla juho. Kramljala sta in se nežno gledala z mladimi, bleščočimi, od sreče svetlečimi očmi, obenem pa sta bila tako resna. Na moževih prsih se je svetilo odlikovanje reda «Rdeče zvezde». Hotel sem jima približati se, da bi jima stisnil roko. A nisem hotel spraviti v zadrego to dvojico pravih ruskih domoljubov. Bal sem se, da ne bi razžalil njune skromnosti, lastnosti, ki vedno spremlja resnično junaštvo in duhovno čistost.

prev. V. G.

Kako se izobražuje sovjetska mladina

Takoj po svojem rojstvu je sovjetska država posvetila največjo skrb vzgoji svoje mladine. Že v prvih letih je mlada država povečala število svojih šol. V Sovjetski zvezi se je naglo razširilo ljudsko, srednje in visoko šolstvo, izginila je popolnoma nepismenost, žalostna dediščina carizma, in povsod je bil uveden brezplačen pouk na srednjih in visokih šolah. Država je popolnoma zagotovila delovanje šol. Da bi bila zagotovljena mladini srednješolska izobrazba je sovjetska država poskrbela, da so bili ustanovljeni številni pedagoški inštituti, ki so imeli nalogo pripraviti potrebno

učiteljsko osebje. Samo v teku drugega petletnega načrta je bilo zgrajenih 19.000 šol. S to gосто mrežo šol je bila zagotovljena izobrazba delavcev.

V letih 1940-41 je znašalo število dijakov 36 milijonov. Mladenci lahko po končani nižji srednji šoli nadaljujejo svoje študije na višji srednji šoli. Ustanovljene so bile tudi posebne strokovne šole za mlade delavce. Ustanovljene so bile šole zato, da bi bilo mogoče mladim dovršiti srednjo šolo, ne da bi zapustili delo. Za mladino je bila ustanovljena posebna mreža srednjih šol; železničarskih in industrijskih šol, ki so bile ustanovljene od strani industrijskih podjetij.

Od leta 1940. je prevzela država ne samo stroške pouka, pač pa tudi vzdrževanje študentov. Poleg pouka je študentom zagotovljeno stanovanje, hrana in knjiga. Mladi kmečki delavci imajo možnost na sovhozu, kolhozu in na traktorskih postajah tehnično izobraziti se ter lahko postanejo agronomi, veterinarji in traktorski tehniki. Ta velika

skrb sovjetske države močno vpliva na vse one, ki proučujejo življenje sovjetske mladine. Na tiskovni konferenci je predsednik angleške mladine izjavil: «Zelo sta me ganili pozornost in skrb, ki ju posveča sovjetska vlada vzgoji mladine. Zaradi te pozornosti ima Sovjetska Zveza uravnovešeno, izobraženo in inteligentno mladino, ki dobro služi svoji domovini.» Sovjetska mladina se odlikuje po svojem idealizmu, naprednosti, čutni odgovornosti ter po resnosti ciljev, ki si jih postavlja.

Vsak mladenič lahko po svojem nagnjenju po končani srednji šoli nadaljuje svoje študije na univerzi ali na višjih inštitutih. Da bi mogel doseči višjo ali akademsko izobrazbo dobi študent plačo, da bi mogel kon-

čati študije, tako da nima študent nikakih stroškov. Poleg tega se podeljujejo številne stipendije. Število študentov v višjih inštitutih Sovjetske Zveze je večje od števila študentov raznih evropskih držav, vstevši Anglijo, Francijo in Italijo. Ta velika vojska tehnikov, inženirjev in učiteljev, ki so izšli iz ljudstva predstavlja veliko kulturno silo, ki je dana na razpolago ne samo Sovjetski Zvezi pač pa tudi vsej civilizaciji. Ni zato nikak slučaj, da je Wells, eden izmed najrepreszentativnejših politikov ZDA, ob priliki mednarodnega dneva mladine, zapisal o sovjetski mladini:

«Pred 25 leti je Rusija pristopila k uresnitvi ene izmed velikih nalog, ki je carski režim ni mogel uresničiti. Šole so vzgojile potreben kader tehnikov za industrijo in poljedelstvo. Delo, ki ga je izvršila sovjetska mladina med vojno s takim navdušenjem, je bilo rešitev ne samo Rusije pač pa vse civilizacije.»

V prihodnjem petletnem načrtu bo igrala znanost veliko vlogo in to na vseh področ-

TELESNA VZGOJA

Zena in sport

Primorski mladini, posebej še ženski mladini, ni bila nikdar dana — ako izvzema redke izjeme — prilika črpati in uživati koristi, ki jih nudi telesna vzgoja zdravju.

Zenska telesna vzgoja mora biti taka, da odgovarja osebnim zmožnostim, ne da bi pri tem trpela privlačnost telesa in uspehov pri različnih tekmovanjih. Samo tako bomo dosegli pravičen vsestranski razvoj telesa in utrdili splošno zdravje vse naše ženske mladine.

Najbolj priporočljiva telesnovzgojna panoga za žensko mladino je plavanje. Razgibanje telesa, lagodnost in sproščenost mišičevja, vse to nudi plavanje. Poleg tega koristi dihalnim organom in pospešuje obtok krvi. Kakor plavanje, so tudi košarka, odbojka, tenis in veslanje koristni za ženo. V lahki atletiki bi morale žene posvečati posebno pažnjo suvanju krogle in metanju diska. Teki izpod 800 m niso škodljivi. Zaradi notranjih organov skoki niso preveč priporočljivi. Najbolj pa koristi ženi telovadba. S telovadbo doseže žena popolno plastičnost telesa in umerjenost dihalnih organov, kar ji bo koristno predvsem v času nosečnosti. Orodna telovadba naj bo omejena le v toliko, kolikor spopolnjuje druge telesnovzgojne panoge.

Zimski sport, ako je pretiran, lahko škoduje, medtem ko drsanje zelo koristi in pripomore pri oblikovanju telesa. Vse te telesnovzgojne panoge so koristne za žensko telo in priporočljive za množično vežbanje.

Zenska telesna vzgoja mora postati ljudska, množična, in temu je treba posvetiti največjo pažnjo.

Prvi maj naj bo prvi dokaz pažnje vzgoje naše mladine na telesno kulturnem polju. Zato moramo pritegniti vso našo mladino k množičnemu vežbanju. To naj bo prvi korak kot dokaz množične telesne vzgoje tudi naše ženske mladine in splošen korak pažnje za zdravje vsega našega ljudstva.

Sportni dogodki

Novi smučarski prvaki Jugoslavije

V zadnji številki našega lista smo poročali o prvem delu smučarskega prvenstva Jugoslavije v Guštanju in o uspehu, ki ga je dosegla tov. Srebrničeva v alpski kombinaciji. Drugi del se je zaključil s tekmo na 12 km in s skoki. Prvak v teku je postal Jože Knific z Jesenic s časom 42 min. 26 sekund, v prostih skokih pa Mežik Janez, JA, ki je dosegel tri skoke 35,5, 36,5, 36 m, 339,6 točke. V klasični kombinaciji pa je postal prvak tudi Knific Jože. V drugem delu tekmovanja nismo zabeležili nobenega imena naših tekmovalcev. Vendar pa smo prepričani, da so si na tem tekmovanju pridobili mnogo izkušenj, ki jih bodo znali uporabiti doma. Saj niso šli na to

jih sovjetskega življenja. Vedno večje število mladeničev in deklet bo stopilo na univerze in višje inštitute, da bi izvršili velike naloge, ki si jih je sovjetsko ljudstvo zadalo na področju znanosti in tehnike. K tem ciljem so sedaj usmerjene vse sile sovjetske mladine.

tekmovanje, da bi dosegali kake vidne uspehe, temveč, da se poučijo pri svojih izkušenejših tovariših, ker do sedaj pri nas nismo imeli možnosti in prilike, da bi se naši tekmovalci lahko svobodno udeleževali v raznih sportnih panogah, kakor je bilo dano ostalim.

Jugoslovanski tekmovalci na smučarskih tekmah v Rumuniji. V Sinaji bodo smučarske tekme v alpski kombinaciji, katerih se bodo udeležili tudi zastopniki Jugoslavije tovariši Lukanc, Praček, Kohler, Bertonec in Čop, ki so na zadnjem prvenstvu dosegli najboljša mesta. Tekme bodo 9. in 10. marca.

Telovadni dvoboj med Beogradom in Zagrebom bo prihodnje nedeljo v Beogradu. V ta namen so bile v nedeljo izbirne tekme zagrebških reprezentantov, ki bodo zastopali Zagreb in sta se kot najboljša izkazala pri moških Stjepan Boltžar pri ženskih pa Dragica Baslečić.

V letu 1945 so sovjetski fizikulturniki zboljšali 103 prvenstva. Letno poročilo Sovjetskega komisarjata za telesno vzgojo poroča o tehničnem rezultatih preteklega leta iz katerega je razvidno, da so sovjetski tekmovalci izboljšali nič manj kot 103 državna oziroma svetovna prvenstva in tov. plavanje, dviganju uteži, v lahki atletiki in kolesarstvu. Posebno pohvalo zasluži Stanislav Azcevalski, ki je bil 1944. leta ranjen v Kijevu in je po enem letu zboljšal državno prvenstvo v pešhoji na 3000 m na 8 minut 25 sekund in 6 desetink.

Nadaljevanje nogometnega turnirja P. Coverlizza

Četrto kolo turnirja »Pino Coverlizza« je prineslo naslednje rezultate preteklo nedeljo:

Montebello: Primorje 4:2,
Tov. strojev: Dugolin 4:2,
Čebulec: Kolonkovec 12:1,
Opčine: Rojan 4:0,
Gaslini: Kavčič 1:0,
Rocol: Kačun 7:1.

Visoke zmage moštev, ki zavzemajo vidnejša mesta v tabeli. Pozna se, da so pridobila moštva, ki imajo za seboj zadnje prvenstvo na izkušnjah in imajo boljšo kondicijo. To ne sme plašiti mlajših moštev, ker zmaga ni prvo. Imeti morajo pred očmi namen tekmovanja, ki jim nudi možnost razvedrila, borbenosti in utrjevanja.

Škedenjci prvaki tržaškega okrožja.

V nedeljo se je zaključilo ožje tekmovanje za določitev dveh najboljših moštev, ki bosta zastopala tržaško okrožje v dokončnih tekmah za prvenstvo pokrajine. Kot poslednja para sta se srečali moštvi Škedenja in Nabrežine in je tehnično in hitrejše boljše moštvo Škedenja zaslužno zmagalo nad moštvom Nabrežine s 3:0.

Tekmovanje tržaškega okrožja se je zaključilo sledeče:

	I	D	N	Z	P	D	T
Škedenj	3	2	1	0	8	2	5
Tov. strojev	3	2	0	1	6	4	4
Nabrežina	3	1	0	2	2	4	2
Opčine	3	0	1	2	3	9	1

V ožje pokrajinsko tekmovanje prideta enajstorič Škedenja in tovarne strojev.

Čistimo jezik

VI

Se nekaj primerov o slavni Urši Plut!

V oglasih čitate dan za dnem: se kupi kravo, išče se delavca, se priporoča šiviljo, se odda sobo, se proda hiša, se zahteva odškodnina, se prižge luči, se pošlje vojake itd.

Treba je torej vse pazljivosti, ali govorimo v ednini ali množini. Če je v ednini pravilno išče se delavec, je množina: iščejo se delavci, priporoča se ena sama šivilja, če jih je dosti, se priporočajo šivilje, proda se hiša, hiše pa se prodajo — hiše se proda je prav tako zgrešeno kot kupilo se ga je ali zaprlo se ga je. Italijani v množini napake ne delajo. «Slikarji se hvalijo», pravijo «si lodano i pittori», se štejejo dnevi «si contano i giorni» itd.

Napačno se uporablja srednjik tudi pri naklonih. Tudi tu je potrebna pazljivost. Imamo pri glagolih pogojni naklon, ki ga poznate pri besedici bi. S to besedo izražamo, da smo pripravljeni ali zmožni nekaj napraviti. Kupili bi na pr. kravo. Takoj je napaka, če pravite: bi se kupilo kravo. Pravilno je: bi se kupila krava, bi se najel delavec, bi se prodala hiša, bi se zaprl hram.

Isto je pri železniku, ki ga delamo z besedico naj: naj se kupi krava, naj se kupijo krave, naj se najme delavec, naj se najmejo delavci, naj se proda hiša, naj se

prodajo hiše, naj se zdrobijo verige, ne pa naj se zdrobi verige.

Napaka se da popraviti, če imamo le nekoliko dobre volje. Če nekoliko nadzirate svoje izražanje, pa boste kmalu ugotovili, kaj je pravilno in kaj ni.

Za one pa, ki svoj obesimo se ga je trdo, vratio pišejo in ne samo govorijo, vprašuje prof. Tominšek, ki je prvi razkrinkal spaka, takole: Ali ne zaslužiš taki pisatelja, da bi se jim — govori v njihovem jeziku — obesilo mlinski kamen na pero in se jih potopilo v tinti?

Pogosto moti pravilno rabo srednjika nikalnica. V pojasnilo naj navedem, da se na pr. včasih nekaj išče, pa se včasih tudi ne išče. Nikalnica sama zahteva — kakor je znano — 2. sklon. Kakor koli izgovorite, obakrat vam bo že jezikovni čut ugotovil nepravilnost: išče se soba ali soba se ne išče — to je pravilno, in lahko rečem, tudi zelo enostavno. In vendar je neki pisatelj zapisal tale stavek: Skatla se sicer ni našlo... in bila je sreča, da se je ni našlo. Ali se vam ne upira tak govor, Nikalnica je bila, ki je zapeljala pisatelja. Pošteno, preprosto se glasi stavek takole: Skatla se sicer ni našla in bila je sreča, da se ni našla.

Nikalnica zelo rada zapelje, zato ni nič čudnega, če čujete primere kakor: priredi-

tev bi se pričelo ob 8., a tega se ni pričakovalo, da bi se ob istem času prekinilo tok in zato se ni imelo luči. Pravilno: prireditve bi se pričela ob 8., a se ni pričakovalo, da bi se ob istem času prekinil tok in zato ni bilo luči. Torej: to se ne pričakovalo, to se ne da utajiti in ne: tega se ne da utajiti, to se ne more, ne pa tega se ne more, to se ne sme, ne pa tega se ne sme.

Napačne oblike so tako ukoreninjene, da bo treba začeti proti njim dosleden boj, sicer bo naš jezik vedno slabši. Pri predstavi «Vdove Rošinke» sem slišal celo na odru: Takega moža se ne pozabi kmalu. Prav: Tak mož se ne pozabi kmalu. Spet je bila nikalnica, ki je zavedla igralca in menda tudi pesnika Cvetka Golarja.

Ne mislite pa, da je treba tako govoriti kot so besede pisane. O ne! Vzemite samo glagolov tvornopretekli deležnik, ki se končuje na -l in se tudi tako piše. Nikjer na Slovenskem se med ljudstvom ne izgovarja kot l, ampak kot u, v, o ali se drugače. Prav tako pišemo en sam e, en sam o, pa jih različno izgovarjamo, na pr. evet, pes, večer, ozko ali široko, izreka je kar trojna. Pri takem razlikovanju je treba vaditi uho in se predvsem držati ljudske govornice. Ta nam bo še najboljši navodilo. Vendar je treba vedeti, da imamo ni mejaši tudi pri izgovorjavi samoglasnikov tuje kvarne vplive, ki jih ne bomo tako zlepa odpravili.

Da se povrnem k stajkom s povratnim zaimkom se! Navadna pravilna zveza s se

je v slovenščini navidez dvoumna. Pomeni namreč povratnost in trpnost: obasi se pove lahko, da so drugi koga obesili ali da se je nekdo sam. Vendar je ta dvoumnost le teoretična, navidezna. Če govorimo: obodi se, kaznuje se, izobči se, vemo takoj, pri čem smo, da nam ni treba šele razmišljati; prav tako je jasno, če čujemo: tožba se vložil, sodba se izreče, denar se položi itd. Če izgovorimo pravilno: išče se Urša Plut, ne bo nihče mislil, da je šla Urša sama sebe iskat, ampak, da jo iščejo. Če pa se hočemo izogniti vsakršnemu dvomu, zasukajmo stavek in se izrazimo drugače, saj ni treba, da uporabljamo vedno le povratni zaimke se.

Se neko zvezo naj omenim, ki jo je tudi pogosto slišati. To se primeri iz skladnje ali sintakse. Mimogrede povedano je skladnja — ločite dobro od sklanjatve! — nauk o stavku ali o njegovih posrednih členih.

Če pravimo na pr.: Kjer se prepira in pravda, tam gine ljubezen, je to napačno. Prepričati se, pravdati se sta povratna glagola in tak ne more imeti srednjika. Pravilno je torej, če govorimo: Kjer se prepirajo in pravdajo, tam gine ljubezen. Ali: Dolgo časa se je ustavljalo in upiralo, da bi se plačevalo nove davke. Pravilno: Dolgo časa so se ustavljali in upirali, da bi plačevali nove davke. Ali: Če se lepo vede, se kaže oliko. Ne: Če se kdo lepo vede, kaže oliko.

Nekoliko pazljivosti torej in jezikoslovni čut bo sam povedal, kaj je v naši govorici dobro in kaj pogrješeno.

JOZE PAHOR

»Zame?« je ponovila Martina. »Pismo zame?« je skoraj zašepetala. Obstala je in gledala v hišnico, kot da prihaja tudi ona iz neresničnega sveta. Počasi ji je vzela ovitek iz rok in ga z obema rokama obračala. Da, tu piše Martina...

Stekla je v svojo sobo in najprej ni vedela, kaj bi z njim počela. Bilo je prvo pismo, ki ga je prejela v življenju. Veliko, belo pismo in na njem je z odločnimi črkami pisalo — gospodični Martini... Nikoli ji ni prišlo niti na misel, da bi mogla prejeti pismo. Dobila je včasih dopisnico od varuha, razglednico od prijateljice, toda še to le o božiču ali veliki noči.

Martina je položila pismo na mizo in ga gledala. Tako je bila nekoč nepričakovano dobila škatljo kock. Ko ji je umrla mati, jo je sosedja vzela k sebi in jo tolažila. Tedaj je stopila v sobo hišna gospodinja, jo poljubila na čelo in ji dala kocke. »Naša Verica se ne igra več z njimi«, je rekla kot opravičilo sosedu. »Naj jih ima, ubogi otrok...« Martina si je bila vedno želela igrati, ki jih je videla pri gospodinjininih otrokih. Toda tisti dan ji je bila umrla mati in ni ji bilo do ničesar na svetu. Kocke so ležale tuje in nezaželenne na mizi, kot zdajle to pismo...

»Martina, kje si nesrečnica...«, je prihrumela v sobo Mina.

Martina je molče pokazala na pismo. »Zame?«, se je razveselilo dekle in hlastno seglo po njem; takoj nato pa je začudeno vprašala: »Zate? In zakaj ga ne odpreš?«

Martina jo je presenečeno pogledala in se nasmehnila. Saj res, na to je bila skoraj pozabila. Toda pred Mino ni bilo mogoče, da bi ga odprla. Saj niti ne ve, kdo ji piše in to je vendar njeno prvo pismo. »Bom odprla...«, je rekla zamišljeno in ga vzela dekletu iz rok. »Potem...«

Ves dopoldan je Martina mislila na beli ovitek; toda Mina jo je tako zaposlila, da niti za hip ni mogla več v sobo, da bi ga vsaj pogledala... Šele med obedom, ko je niso več potrebovali, je stopila do svoje postelje. Vzela je pismo in ga odprla. Prečitati pa ga je morala nekajkrat, da je razumela, kaj piše v njem. Podpisan je bil

Martina

NOVELA

»Vaš Teodor« in govoril ji je o pomladi, cvetju in mesečini, o mladi vili in gaju sreče. Na koncu ji je pisal, da jo bo čakal vsak popoldan; prosil jo je, naj pride v muzejski park, k mali fontani...

Morala bi vprašati, kje je to. Nikoli ni bila še nikjer sama, odkar je v mestu. Poznala je le najbližjo okolico in zoološki vrt, kamor sta jo peljala hišnika prvo nedeljo. Kako naj reče Mini, da hoče danes na sprehod? Doslej je vedno rada ostajala doma, ob četrtkih, ko je imela prost popoldan. V hiši je bilo vse tako lepo, z veseljem je nadomestovala Mino. Zdaj pa se je na mah vse spremenilo; dobila je pismo...

Mina jo je začudeno pogledala. Na sprehod hoče? V muzejski park? S Teodorjem? Odkod ga pozna?

»Poznam? Saj ga ne poznam...«, se je tudi sama začudila Martina. Odkod naj ga pozna...

»In ti hočeš v park s človekom, ki ga ne poznaš?«, jo je ostro vprašala Mina. »Samo zato, ker ti je pisal pismo?«

Samo zato? Martina je prebledela, takoj nato pa ji je rdečica stopila s tako silo v lice, da jo je v sencih zabolelo. Svoje lepe svetle oči je upirala v Mino, kot da išče rešitve. Nekaj se je v njej z veliko bolečino lomilo. Bilo ji je hudo, da ji Mina brezobzirno podira svet, ki je tako čudežno vstal v njej pred eno uro... Niti za hip ni bila pomislila na to, da ne bi šla. Samo zato, ker je dobila pismo, pravi Mina. Toda ona vendar še nikoli ni dobila pisma in nikdar si ne bi mogla misliti, da je mogoče dobiti tako pismo. Teodor jo bo čakal, zakaj naj bi ne šla?

S pismom v roki je Martina hitela proti parku. Pred muzejem se je pričela ozirati. Kam naj gre, da pride do male fontane? Hišnica ji ni znala razložiti; nikoli še ni bila slišala o tej čudni stvari; Mine pa si ni upala vpraševati.

Majhni deklici, ki sta se glasno razgovarjali, sta se ustavili pred Martino. »Ne«, je trdila prva, »ni tako...« Naj vpraša njih? Druge-

ga si tako ne bi upala... Mala fontana? Seveda vesta; kar naravnost po tem drevoredu in potem takoj na levo...

Martina je obstala pred vodnjakom. Je to fontana? Drugo ne more biti, kajti pot ne vodi dalje in pod grmičjem tam je samo še klop. Na njej sedi star gospod z rokami naslonjen na palico. Klobuk je položil poleg sebe, sivi lasje so skrbno počesani. Njen Teodor? Martina ga je gledala... Ne, to ne more biti fontana, ta siva, grobo sklesana stena, z dvema čudnima glavama, ki bruhata vodo... Deklici sta se zmotili... Toda stari gospod se je prijazno nasmehnil in odmaknil klobuk: »Kar prisedite, gospodična...«

Martini je šlo na jok. »Nikoli!«, se je uprlo v njej. Zmečkala je pismo z obema rokama, se obrnila in hotela steči...

»Gospodična Martina, kako lepo, da ste prišli...«, je tedaj spregovoril nekdo, ki mu je stopila na nogo in ga skoraj podrli. Prijel jo je za roko in jo resno gledal. Teodor? Zdaj se je Martina šele zavedla, da si ga niti predstavljati ni skušala, odkar je prejela njegovo pismo. Zvedavo ga je pogledala od nog do glave. Bil je le malo višji od nje in nepomembnega obraza. Toda bil je lepo oblečen in mlad — in bil je prvi, ki ji je pisal pismo.

Umaknila mu je roko in se v zadregi nasmehnila.

Ko jo je spremljal domov, je bilo mesto že vse razsvetljeno in ulice so bile polne ljudi. Martina je še vedno samo poslušala, Teodor pa ji je nenehoma govoril. Zdaj je vedela, da hodi na visoko šolo in da hoče postati sodnik, da se je v srednji šoli učil čudežnih reči in da je bil vedno med najboljšimi učenci. Zvedela je tudi, da je latinščina najvažnejši jezik na svetu, da so hiše in cerkve grajene v nekih slogih, da so mu najbolj všeč starinske slike in da je jazz neumna glasba, da jo pa kljub temu rad posluša...

Od vsega drugega si je zapomnila le, da je njeno vitko telo podobno nekemu kipu, ki je neke razstavljen in da je njen obraz podoban obrazu Madone, ki visi neke drugje... Bila je tako utrujena, da ni mogla več sprejemati vase novih dojmov. Tudi tisto, kar se je danes zgodilo z njo, se ji je že odmikalo kot neresnično... Srečanje pri fontani, sprehod po parku v polnem pomladanskem soncu, ogled muzeja in prečudnih reči v njem, hoja ob reki, zdaj ta pot po razkošno razsvetljenem mestu... In ti Teodorovi novi svetovi, ki so prehajali drug v drugega, vsi tako daljni in nerazumljivi...

Pri vratih sta postala. Martina se je naslonila s hrbtom na zid in ga pogledala. Naj se mu zahvali? Toda Teodor je že zopet spregovoril in ji rekel, da jo bo jutri čakal... Ne, jutri Martina ne more od doma, šele v nedeljo. Da bo on stopil do gospe tete in jo prosil dovoljenja? Do čigave tete? Martina se je mahoma domislila, da je Teodor ni vprašal, ne kdo ne kaj je, niti ji povedal, kako je prišel do njenega naslova.

»Nimam nobene tete, koga mislite s tem?« Teodor se je začudil — gospo Vernikovo, vendar. Gospa Vernikova, njena teta? Martina se je veselo zasmejala. Ne, to je le gospa, pri kateri je ona za gosposkinsko pomočnico, ker Nina ne zmore vseh sob sama... Pred tremi tedni jo je pripeljal sem varuh, do tedaj je pomagala pri njem na posestvu... Kdo mu je rekel, da je gospa Vernikova njena teta?

Toda Teodor je postal nenadoma čudno plah in se pričel ozirati po ulici. Nekdo je prihajal. »Da vas ne bodo kregali...«, je še zamrmral, ji hitro stisnil roko in izginil za vogalom.

Martina pa se ni premaknila. Vonj cvetočega drevja je napolnjeval vso ulico; od nekod je prihajal vesel napev... Slonela je ob zidu, bila je tako prijetno utrujena.

V nedeljo je Martina sedela ves popoldan na klopci pri mali fontani, toda Teodorja ni bilo. Ljudje so prisledali in odhajali, jo nagovarjali ali le s strani ogledovali, deklica pa se zanje ni menila. Čakala je, upala in s strahom opazovala sonce, ki je bilo vse bliže in bliže zatonu... Ko je zašlo, tudi sprehajalcev ni bilo več, Martina je ostala sama in še vedno čakala... Ni si upala domov s tem razočaranjem v srcu; bala se je tesne sobice in Mininih rogajočih se pogledov. Vedela je, da bo dekle takoj uganilo, da se je vse te dni zamen veselila na srečanje s Teodorjem...

Domov je pritekla vsa zasopla, ko je bilo nebo že polno zvezd. Bila se je zgubila, ko je hotela po krajši poti. Za vsako ulico posebej je morala vpraševati, da je prišla do glavne, ki jo je poznala. Toda Mina je ni kregala. Gospa je odgovarjala večerjo in dekle se je veselo odpravljalo z doma... Nihče se ni menil za Martino; legla je in takoj zaspala...

Vse dni do četrta je Martina z delom odganjala misel na pismo in Teodorja... Mina je bila slabe volje in je pričela zopet s temeljitim pospravljanjem, čeprav so bile z velikonočnim komaj končale. Z Martino pa je bila čudno nežna, skoro zaupljiva. Na koga je mislila, ko ji je zagrenjeno rekla pri večerji: »Nihče ni vreden čiste dekliške duše — saj pravzaprav ni...« (Nadaljevanje na 6. strani)

Prizor iz plesa Tužna Ukrajina. Slikovite narodne noše, pester barve, lepota, mladost in slovanska otožnost... Državni ansambel narodnih plesov SSSR je na svojem gostovanju po Jugoslaviji s svojo visoko umetnostjo zadivil. Ruski balet je bil že prej priznan od vsega kulturnega sveta; v Sovjetski Zvezi pa se je duhovno še obogatil, ker se je približal ljudski duši, iz katere črpa vedno novih sil in globlin. Iz bogastva folklorne narodev Sovjetske Zveze črpa motive, ki jih združuje s tradicijo klasičnega baleta.

(Nadaljevanje s 5. strani)

komur niti ni do nje... Lepa zunanost — če je združena z bogastvom... le to je cenjeno...? Na Teodorja? Mar ga res zato ni bilo v nedeljo, ker ni nečakinja gospe Vernikove, marveč le njena pomočnica...?

V četrtek pa je Martina zopet vzela iz predala pismo. Čitala ga je in mislila na tisto čudežno popoldne pred tednom dni. Na nedeljo ni hotela misliti; morda je bil Teodor bolan, saj ni bilo mogoče, da bi bilo kaj drugega vzrok, da ni prišel...

Zopet je sedela na klopci pri fontani in čakala... Zdaj si je skoraj že dokončno priznala, da ve, da Teodorja ne bo ne danes ne nikoli več... Kljub temu je ostala; stari prijazni gospod je že odšel, mogla je v miru urediti svoje misli in čustva... Danes ji je bilo že dosti manj hudo; bolela jo je le samota, ki jo je obdala po tistem polnem doživetju prvega pisma in Teodorovega novega sveta... Tako lepo je bilo vedeti, da nekdo s hrepenenjem misli nanjo... Vsakikrat, ko je pesek zaškril, se je Martina zdrnila... morda pa le še pride... Toda koraki so se vedno oddaljevali, še preden so prišli do male fontane... Martina je naslonila glavo in zaprla oči. Sonce je tako prijetno gredo in misli so pričele zamirati, še preden so se do konca izoblikovale... Tudi v srcu je postajalo zopet vse mirno...

Glasi smeh jo je prebudil. Ni se takoj zavedla, kje je — pred njo je stala razigrana družba mladih ljudi in jo smeje opazovala. Kako dolgo je spala? V zadregi si je hotela naravnati lase in pri tem otipala nekaj rahlega — previdno je vzela z glave — bil je venček poljskih cvetic, enakih kot so jih imele deklice okoli nje. Ena od njih je spregovorila: »Bila si kot speča Vesna... morali smo te ovenčati...«

Martina je vstala, toda bilo ji je, kot da še vedno sanja. Plaho je gledala v ta vedra, mlada lica in ni vedela, kaj naj reče. Se norčujejo? Kaj hočejo od nje? Rahlo je odrinila deklice, ki sta stali pred njo in hotela zbežati... Toda pot ji je zastavil visok, plavalas mladenič, ki je stal nekoliko odmaknjen od ostalih in jo ves čas molče opazoval... »Ne boj se, Vesnica...« ji je skoro očetovsko prigovarjal, »bila si res tako lepa...«

Martina ga je pogledala in se v hipu zgubila v njegovem lepem obrazu in toplih očeh. Z roko ga je še vedno odrivala, toda stala je na mestu; njegov nasmeh jo je kot priklenil k tlom. V hipu jo je prevzela čudna omotičnost; odmaknila je roko in se ozrla po družbi, ki je bila mahoma umolknila. Vedela je, da so vse oči uprte vanjo in se še bolj zmedla. Toda mladenič pred njo ji je pomagal: »Jaz sem Janko... in tovarišija tu...«; po vrsti ji je predstavil dekleta in fante.

Do večera je Martina ostala z družbo, ki jo je bila s smehom prebudila iz sna in tako pristrčno sprejela medse.

Domov jo je spremljal Janko. Ko sta hodila sama po bučnem mestu, je bil ves spremenjen; resen in tih. Držal jo je pod roko in tako skrbno pazil nanjo ob vsakem prehodu čez ulico... Martina pa je bila še vedno kot omamljena; toda čim bliže sta prihajala k njenemu domu, tem ostrejša je postajala v njej bolečina, ki jo je s strahom odganjala, odkar se je

spoznala z njim. Ves popoldan se je bila Martina pazljivo izogibala vsakemu razgovoru, ki bi jo privedel do priznanja, da je le gospodinjska pomočnica in da ne pripada brezskrbnemu Jankovemu svetu... Toda zdaj, če jo bo hotel jutri zopet videti... Ko sta dospela do njene ulice, se je Martina ustavila na vogalu. Da bo mogla gledati za njim, ko bo odhajal za zmeraj... Zdaj je že z gotovostjo vedela, da ji bo po njem vse drugače hudo, kot ji je bilo za Teodorjem.

Janko se je ozrl po hišah in jo prijel za roko: »Jutri popoldne pridem pote, Martina.« je zaprosil. Vso pot se je Martina pripravljala na te besede, toda zadele so jo kljub temu s tako silo, da je povsila glavo. Kako naj mu pove? Čutila je njegov vprašujoči pogled in strah jo je stiskal v prsih do telesne bolečine. Ne sme ga izgubiti, ne sme... Zakrila si je obraz z rokami in sedla na prizidek vrtno ograje. Ne da bi razumel, zakaj je vsa tako čudna, je Janko sedel k njej in ji položil roko okoli ramen. Mesečina je razsvetljevala vso okolico, da so bile hiše in vr-

tovi okrog njih kot srebrna pravljica... Martina je naslonila glavo na Jankovo ramo in se oklenila njegovih rok. Samo še trenutek, samo še trenutek, je prosilo v njej... preden te izgubim za vedno...

Počasi je Martina odprla torbico in vzela iz nje sliko. Janko je zrl v nasmejeno lice deklice svetlih oči, kot so bile Martinine, vprašujoče jo je pogledal.

»Moja mati, ko je bila toliko stara kot jaz zdaj; še ne sedemnajst let... Umrla je, ko ji je bilo trindvajset...«

Martina je čutila, da jo je Janko tesneje privlekel k sebi in pričela je govoriti... O očetu, ki ga ni nikoli poznala, o mučnih letih v zavodu, o varuhu in njegovem posestvu, o službi pri gospe Vernikovi... Ko je začela govoriti o slednji, je izpustila Jankove roke; da bo mogel vstati, ko bo hotel oditi...

Toda Janko jo je ves čas pazljivo poslušal in ni odmaknil roke z njenih ramen. Ko je končala, je vstal in jo dvignil k sebi. Vzel je njeno glavo med svoje dlani in jo toplo poljubil na oči.

»Uboga mala Vesna...«, je kot iz daljave začula Martina njegove besede. »Toda odslej ne boš nikoli več sama...«

Spremlj jo je do vrat in počakal, da je štopila na vrt. Vse okoli nje je bilo tiho in čudežno, kot v bajki. V njej so odmevali le Jankovi enakomerni, zamirajoči koraki...

S. M.

ZDRAVNIK SVETUJE

TEŽKE POSLEDICE MAJHNE POŠKODBE

Pri vsakdanjem delu se tovarniškemu delavcu ali kmetu večkrat pripeti, da se malenkostno rani. In kakor sem opazil, se kmet pri oranju ali delavec pri stroju prav malo zanima za te male poškodbe. Največkrat sem videl, da si je delavec obrisal prst z umazanim robcem, medtem ko si je kmet krvavo rano kar polizal in nato nadaljeval z delom, ne meneč se za resne posledice, ki bi lahko nastopile v najkrajšem času. Res je, da se človek lahko destokrat ali dvajsetkrat malenkostno rani, ne da bi se mu kaj hudega pripetilo, toda možno je tudi, da izgubi človek zaradi majhne rane, n. pr. na prstu, kar celo roko. Da vam bo zadeva jasna, vam moram razložiti dva pojma:

1. Kaj so bolezenske klice, ali kakor jim tudi pravimo, bakterije ali bacili, ti naši najhujši sovražniki, s katerimi se naš organizem neprestano bori.

2. Kako se bori človeški organizem proti infekciji, katere povzročajo bolezenske klice.

Se stoletje ni minulo, odkar so odkrili znanstveniki, med temi zlasti Francoz Pasteur — pravi vzrok velikega števila bolezní. Odkrili so namreč nov svet bitij, tako majhnih, da se jih lahko na milijone koplje v eni sami kapljici vode.

Ta bitja se kakor ljudje dele v plemena, narode in družine in zahtevajo za svoj obstoj posebno okolje. Tako n. pr. ne morejo nekatere bakterije živeti brez zraka, oziroma brez kisika, dočim druge ne morejo uspevati v kisiku. Tudi ne žive vse bakterije v isti temperaturi. Večkrat pride med posameznimi narodi bakterij tudi do ostre borbe, ki se včasih tako konča, da eden izmed bojevnikov popolnoma zgine.

Vsaka vrsta bacilov prinaša svojo bolezen, tako imamo bacil, ki povzroča tetanus, drugi, ki povzroča tuberkulozo, tretji zopet pljučnico. In večkrat se združi več vrst bacilov in skupno naskoči uboega človeka.

Kje žive ta mala bitja? Povsod. Na vaših rokah, na vašem obrazu jih je na milijone, tudi v vaših ustih, v nosni votlini, v ušesu in v črevesju živijo.

Toda kako to, da nismo vsi bolni, če nosimo vedno s seboj te naše sovražnike-bakterije? Zato, ker mora biti več vzrokov, da naš organizem podleže bolezni. Neka določena bolezen ne more izbruhniti brez svojega bacila. Da se ta bolezen pojavi, morajo sodelovati še tudi drugi faktorji.

Bakterija, ki povzroča pljučnico, je večkrat v naših ustih ali v grlu, toda zanimivo je, da ne oboli vedno za pljučnico človek, ki te bakterije nosi. Potrebni so torej še drugi pogoji, ki pripomorejo bolezni do razmaha, n. pr. če nenadno izpostavimo prsi nizki temperaturi ali pa prevelika utrujenost organizma ali še močan udarec na prsi. Ti faktorji pripravljajo ugodna tla bakterijam.

Podobno se dogaja tudi pri majhnih poškodbah. Mikrobi prežijo na potni roki delavca brez moči, ker je človeška koža zanje nepremagljiva ovira. Toda glej! Delavec se rani in na njegovem oklepu se odpre bacilom prosta pot. Na to odprtino prinese z nepravilnim ravnanjem, kakor n. pr. da si čisti rano z umazanim robcem,

ali da nadaljuje delo v pratu ali pri mastnih strojih, na milijone bacilov.

Ti bacili se naselijo v globino rane in tam začno svoje zahrbtno delo. Najprej se pomnože na milijone, nato pa naskočijo; čez nekaj dni prizadeto mesto oteče, postane rdeče in vroče, pojavijo se prve bolečine, večkrat nastopi tudi vročica. To so prvi pojavi, ki dokazujejo, da naš organizem reagira.

Kakor so bacili vedno pripravljeni na napad, tako je naše telo vedno pripravljeno na obrambo. In kako se brani? Predvsem s svojo krvjo.

Naša kri obstoji iz tekočine, kateri pravimo plazma in v kateri plavajo različna telesa, ki se imenujejo bela telesa, rdeča telesa in plastrine. Vsako izmed omenjenih teles ima svojo funkcijo. Nas pa zanima posebno funkcija belih krvnih teles, ki so naši pravi branilci, pravi vojskaki proti bacilom.

Bela telesa so zelo majhna, vendar pa nekoliko večja od bacilov; v 1 cm³ krvi jih je približno 6-7 tisoč. Toda kadar se pojavi v našem organizmu infekcija, se to število pomnoži tudi desetkrat. V tistem delu našega telesa, kjer se pojavi napad mikrobov, pride kri v večji množini, iz česar izvira rdečica in oteklina okuženega mesta. Bela telesa prekorajajo v veliki množini stene najmanjših žil in se s pomočjo drugih celic bojujejo z napadalcem.

Belo telesce obda bacil, ga sne in v svojem telesu raztopi. Kadar uniči en bacil, se vrže takoj na drugega, dokler zaradi strupa, ki ga oddajajo bacili, ne podleže v borbi. Tako se bore bela telesa, dokler je zadnji bacil še pri življenju.

Na bojnem polju se tako nabere veliko število mrtvih bacilov in mrtvih teles, ki tvorijo gnoj, ki teče iz okužene rane.

Najbolje je lotiti se bakterij, dokler so še slabotne in maloštevilne, ter jim pripraviti tako okolje, v katerem jim bo življenje vsaj težko, če že ne nemogoče.

Kadar se ranimo, moramo najprej skrbno očistiti okolico rane, tako da odstranimo vso masčobo z bencinom, etrom ali pa tudi samo z vodo in milom, nato pa pomožemo okolico rane z močnim dezinfekcijskim sredstvom, kakor je n. pr. jodova tinktura. Ze s tem bomo odstranili ogromno število bacilov iz okolice rane in tako znižali možnost okuženja.

Nato moramo temeljito umiti rano s sterilno vodo t. j. z vodo brez vsakega bacila, kakor je n. pr. prekuhana voda, ali pa s kisikovo vodo. Tako bomo odstranili iz rane tiste umazane delce, ki so prodrli v rano s predmetom, s katerim smo se ranili, delce, ki nosijo na sebi veliko število bakterij. Rano pokrijemo s čisto obvezo in s tem preprečimo, da ne pride na rano nov infekcijski material.

Opozorjam, da se že pri prvem znaku okuženja, n. pr. pri rdečici, oteklini ali splošni najmanjši temperaturi takoj zatečete k zdravniku, ki vam bo najbolje nasvetoval najprimernejša sredstva.

Poskusite odvrtiti od sebe enkrat za vselej odpor, ki ga čutite do zdravnika, posebno pa še do kirurga, ker večkrat reši najmanjši kirurški urez na prstu n. pr. kar celo roko.

Dr. Strukelj Slavko I.

Radio PRST

Slovenska poročila vsak dan ob 7.15, 12.45, 20.00, 23.10 — Objava sporeda ob 7.10.

Ostali spored od 10. do 16. III. 1946:

NEDELJA 10. III. — 12.15 Pridiga — 12.30 Kmetijsko predavanje — 15.15 Otroška ura — 19.00 Zbor — 19.20 Dvorak: koncert za čelo in orkester — 19.50 Predavanje o telesni vzgoji.

PONEDELJEK 11. III. — 12.30 Poljudno znanstveno predavanje — 19.00 Zenska ura — 19.20 Pevski koncert sopranistke Vidali Ksenije in basista Petroviča Toneta.

TOREK 12. III. — 12.30 Predavanje o prosveti — 19.00 Mladinska ura — 19.20 Obvestila svojcem — 19.30 XX. ljudska glasbena ura: Ruska glasba.

SREDA 13. III. — 12.30 Zdravniško predavanje — 19.00 Oddaja odreda Jugoslovanske Armade — 19.30 Literarna ura: Josip Jurčič.

ČETRTEK 14. III. — 12.30 Predavanje o tisku — 19.00 Klavirski koncert (Damšar Gojmir) — 19.15 Slovenščina za Slovence — 19.30 Pestra glasba.

PETEK 15. III. — 12.30 Tedenski pregled konference Združenih narodov — 19.00 Komorni zbor pod vodstvom Ubalda Vrabea — 19.30 Skladbe Čajkovskega.

SOBOTA 16. III. — 12.30 Predavanje — 19.00 Plesna glasba — 19.30 Oddaja za konec tedna.

NAJSTAREJŠA ČEŠKA TISKARNA

V malem južnočeškem mestu Vimperku se nahaja najstarejša tiskarna na češkem. Ze trideset let po otvoritvi znane Gutenbergove tiskarne je bila postavljena tiskarna tudi v Vimperku. Ta za češko kulturo tako pomemben dogodek se je zgodil l. 1484. Tiskarna je bila zgrajena tri leta prej kot pa prva tiskarna v Pragi. Takoj prvo leto je vimperški tiskar Jan Alagraya tiskal v svoji tiskarni prvi češki koledar. 350 let pozneje je v Vimperku začel izdajati svoje koledarje tiskar Jan Steinbrener in v tej dobi se je mesto, ki je bilo pred tem čisto češko, germaniziralo. Toda največji razvoj je dosegla najstarejša češka tiskarna po prvi svetovni vojni, ko je razvila svoje delovanje takorekoč po vsem svetu. Molitveniki so bili tiskani v milijonskih izvodih in so jih izvažali po vsem svetu. Toda niso bili le molitveniki za 24 različnih narodov, živčih v Evropi in za morjem, temveč tu se je izdajal tudi miniaturni koran za muslimane v Indiji in drugod. V Vimperku so se tiskali molitveniki za črnice iz afriškega Sudana, za domorodce na Filipinih in za Indijance v severni in južni Ameriki. Najlepše se vidi pomen te tiskarne v dejstvu, da je le 12 odstotkov vse proizvodnje pripadalo na domači trg in 88 odstotkov v inozemstvo. Lasniki tiskarne — rodbina Steinbrenerjev — so bili veliki nacisti in so lani ob izbruhu majske revolucije na češkem pobegnili v inozemstvo. Tiskarno so sedaj prevzeli češki namesčenci in jo vodijo kot narodno imovino zelo vzorno.

G O S P O D A R S T V O

Obnova naše sadjereje

Kakor vsem kmetijskim panogam, tako je tudi našemu sadjarstvu vojna zadala občutljiv udarec. Zaradi pomanjkanja delovnih moči in sredstev za skoplenje ter nezadostnega gnojenja je sadno drevje na splošno precej oslabilo.

Po krajih pa, kjer so bile borbe, je sadno drevje zaradi izstrelkov in drugih poškodb močno prizadeto. Mala sadna drevesca ni imel kdo gojiti. Ostala so čez zimo nezavarovana pred divjaci. Posebno so trpele mladi obcestni nasadi. Stara sadna drevesa, posebno češnje, so po nekaterih naših krajih že pred vojno bile prepučene same sebi. Kmetje, v tem primeru jih ne smemo imenovati sadjereje, so se spomnili nanje le v času, ko je bilo treba obrati sadje.

V sadjarstvu je bila škoda ocenjena na 1.26 milijarde predvojnih dinarjev (okoli 3.4 milijarde lir). Sadnega drevja je bilo pokončnega okoli 25%. Najhujši udarec za obnovo naše sadjereje pa predstavlja pomanjkanje sadik. Pred vojno je Slovenija proizvajala letno okoli 250.000 sadnih drevesc; krite so bile na ta način domače potrebe. Med vojno pa je proizvodnja sadik padla na 60%. Na Slovenskem Primorju pa je položaj še slabši. Tukaj je sadjereja na splošno zanemarjena, čeprav ima Slovensko Primorje vse predpogoje za uspešno sadjerejo. Izven omenjenih vzrokov je pri nas na Primorskem še en vzrok zastoja v sadjereji; to je izbira sadik.

Ko bi sadno drevje vzgajali na stalnem mestu doma iz semena in na istem mestu, kjer ga nameravamo saditi, cepili, bi drevesa gotovo bolj rasla, več in enakomernje rodila ter bi bila tudi trpežnejša, kakor iz tujih drevesnic naročena, v čisto drugih zemljah, pod čisto drugimi podnebni razmerami vzgojena drevesa.

Slovinci v Italiji niso imeli svojih drevesnic in zato so naši sadjarji bili navezani na kupovanje drevesc iz različnih drevesnic (Pistoja, Padova), v katerih so sadike rasle in se razvijale v drugačnih klimatskih in zemljišnih razmerah. Kmetje so zaupali raznim agrarnim inšpektorjem.

Na tisoče sadik se je z velikimi žrtvami posadilo, a komaj čez nekaj let je bilo opaziti, da sadike niso bile prikladne za naše kraje.

To so hudi udarci za kmeta, ker v sadjereji se vsak pogrešek in vsaka nepravilnost masenje čez več let. Nekaj podobnega imamo v živinoreji, ko kmet-zivinorec čaka dolga leta, da dobi felička od nerodovite krave.

Nakup sadik iz tujih nepoznanih drevesnic večkrat tudi ne odgovarja kar se tiče vrste, sadja in podlage. Bili so slučaji, da so n. pr. kmetje v Brkinih dobili hruške, cepljene na kutno in te posadili po krajih, kjer uspeva le hruška, cepljena na divjaka. Obratno pa so se hruške, cepljene na kutne v nekaterih kraskih okrajih dobro obnesele. Jasno je, da so posledice tega dejanja bile zelo težke.

So še druge stvari, ki so škodovala razvoju sadjereje: v naprednejših državah so uporabljali v sadjarstvu pridobitve moderne tehnike in uveljavljali nove načine gojitve sadik. Pri nas, posebno v Julijski krajini, pa je ostalo vse pri starem. Stari režimi niso prav nič skrbeli, da bi izboljšali življenjske pogoje našemu kmetu. Agrarna reforma v Sloveniji je bila le varanje zemljiščanih kmečkih množic. Denarja za izboljšanje sadjereje ni bilo. O kmetijskih solah za resnično kmetisko mladino ni bilo niti govora. Kmet je ostajal še naprej samo predmet izkoriščanja, a država oblasti je skrbeli zanj samo le toliko, v kolikor ji je služil kot močna krava.

Razmere so se danes izpremenile. Ljudstvo samo ima oblast v rokah, a državne oblasti so le izraz volje mase, zato leži uspeh v dobri volji in aktivnosti nas samih. Ni časa za razmišljanje in brezplodno kritiko in tožarjenje. Naš pesnik pravi:

«Kdor samo tarna in vzdihuje, cvili, otrokom se in staram babam smili.»
Zavijajmo rokave in na delo! Da bi se obnova našega sadjarstva pravilno izvrševala, moramo dobro proučiti dosedanje vzroke slabega napredka v sadjereji in obenem vzeti v obzir stare skušnje naših pravih sadjerejcev in moderne pridobitve v sadjarstvu.

Dr. J. F.

Nekaj o saditvi krompirja

Krompir je zelo pomemben v prehrani primorskega in na splošno istrskega prebivalstva. Lahko rečemo, da je rešil zaenkrat istrskega kmeta lakote in zato moramo ob sajenju te kulturne rastline podati našim kmetovalcem nekaj navodil in nasvetov.

Krompir uspeva v vsaki zemlji, samo če je ta dobro pripravljena in dobro pognojena. Krompirju ne prija težka in vlažna tla, ob enem tudi ne preplitva. Sadimo lahko krompir za vsako rastlino in tudi po-

novno na isto njivo, ali pravilno je po zakonih kolobarjenja, da krompir sledi detelji lucerni ali jalavi njivi (strnišču).

Najboljši uspeh dosežemo, če gnojimo krompirju s hlevskim gnojem. Od umetnih gnojil se priporoča superfosfat (30 kg. na 1000 m²) in kalijeva sol (15 kg. na 1000 m²). Krompir in umetno gnojilo naj ne prideta v neposredno dotiko. Zato ni priporočljiv oni način gnojenja, kjer se v brazdo ali jarek istočasno sadi krompir in trošni gnojilo. Takšno gnojenje ovira kalitev.

Zdi se mi nepotrebno omeniti, da moramo zemljišče namenjeno za saditev krompirja dobro in globoko izorati (če mogoče že v jeseni!) ali prekopati. Čim bolj globoko je zemlja preorana, tem bolje uspeva krompir, posebno v krajih, kjer je zemljišče podvrženo suši. Krompir se pri nas sadi že v začetku marca. Odvisno je od vremena! Ne smemo pa nikdar saditi krompirja po dežju v mokro zemljo.

Način saditve je vsem več ali manj poznan, na vsak način moramo paziti, da se krompir sadi v ravne vrste in v pravilni razdalji (gomolj od gomolja oddaljen 30-35 cm., vrsta od vrste 60-70 cm.). Ker nam primanjkuje letos semenskega krompirja, moramo z njim štediti, tako da režemo gomolje na manjše kose ali pa z izrezavanjem očes.

Pri izrezovanju očes lahko poskusimo to leto metodo ruskega učenjaka Lisenka, po kateri zadostuje za 1 Ha, zasejane površine le 3-5 Ql. semena (namesto 20 Ql. pri normalni setvi). Lisenkova metoda je sledeča: Krompirju se z ostrim nožem izreže oko v klinasti obliki (v debelosti navadnega svinčnika). Tako odrezana očesa je treba zložiti na kup (5-10 cm. debeline), kjer se pri temperaturi 3-4 stopinj in 80% vlage posušijo. Po 6-12 dneh (odvisno od toplete prostorov) se krompir zloži v slog (kup) visok 20-30 cm. in se tam hrani do 3-4 tedne pred saditvijo. Pred sajenjem (3-4 tedne) moramo krompirjeve kali jarovizirati t. j. moramo pri temperaturi 12-15 st., krompir razgrniti v svetlih ne prevlažnih prostorih 2-3 cm. debele sloje na police, ki so posute z vlažnim žaganjem. Tam ostane krompir 3-4 tedne, dokler ne požene 1-2 cm. dolgo kal. Kal (klica) ne sme biti predolga, ker se lahko pri prevozu poškoduje. Kalčke sadimo posamezno v zemljo, malo plitveje ko cele ali rezane gomolje. Sajenje naj se na pravi v normalnem času. Na ta način prihranimo 10-15 Ql. krompirja na hektar, kar je letos velike važnosti ko na splošno primanjkuje krompirja.

Samo po sebi je umljivo, da je potrebno za to delo nekaj skušnje in posčnih prostorov. Na vsak način naj naši kmetje poskusijo vsaj na enem delu zemljišča namenjenega za setev krompirja ta sistem glaso-vitega ruskega agronoma.

Dr. Fran Juršič

Kmetijski nasveti

VPRASANJE: Kako ugotovimo kalivost semen?

ODGOVOR: Naši kmetje podajajo premajhno važnost kalivosti raznih semen. Kupujejo na semnju ali pri raznih nezanesljivih trgovcih semena in potem se čudijo, če jim seme ne skali. Potrebno je torej, da se vsako prepriča pred setvijo, če bo seme res skali v zemlji ali ne. V ta namen vzamemo brez kake izbire 100 semenskih zrn in te postavimo na navaden krožnik, pokrit z vlažno volneno ali flanelasto krpicco. Krožnik s semeni postavimo v kuhinjo n. pr. na omaro. Paziti moramo, da je krpicca vedno vlažna. Čez 3-4 dni seme skali. Čimprej seme skali (pri zadostni toploti v sobi) in čim večje število semenskih zrn skali, tem boljše je seme. Na vsak način postopek nekalivosti ne sme presegati 5%.

VPRASANJE: Kako pomagati pšenci, ki slabo izgleda. Namesto temno zelene je blede zelene barve, obenem pa se mi zdi preredka in slabo zrasta? (A. L. Okraj Milje).

ODGOVOR: Vzrok, da je pšenica redka in neodgovarjajoče barve leži v pozni setvi in pomanjkljivosti v gnojenju. Pšenici lahko pomagamo na ta način: da ji pognojimo takoj s prvim obrokom dušičnih gnojil (na 1000 m² 5 kg. nitrata, apnenega dušika ali čilkega solitra). Pozneje (v marcu ali početkom aprila), ko pšenica dobro zraste, njivo dobro pobranamo in pognojimo z drugim obrokom nitrata (5-6 kg gnojila na 1000 m²).

Naše zadružništvo

Kakor ostali kraji Slovenije so se tudi naši kraji na Primorskem odlikovali v organizaciji zadružništva.

Najprej so bile ustanovljene zadruge po vaseh. Meh prvimi je bila ustanovljena hranilnica in posojilnica v Skednju 1880. l. Sledilo je Obrtniško društvo v Barkovljah 1885. l., Goriska ljudska posojilnica 1883. l. Poleg hranilnic so bila v tej obliki ustanovljena razna gospodarska in konzumna društva na zadružni podlagi in tudi druge vrste zadrug. Najvažnejše med njimi so bile Tržaška posojilnica in hranilnica (1891), Trgovsko obrtna zadruga (1906), obe v Trstu. Ljudska posojilnica v Gorici in Splošna hranilnica v Trstu. Ravno tako je bilo ustanovljenih več zadrug v koperskem okraju in po Goriskem. Ustanovljeni sta bili tudi dve zadružni zvezi, ena v Trstu in druga v Gorici.

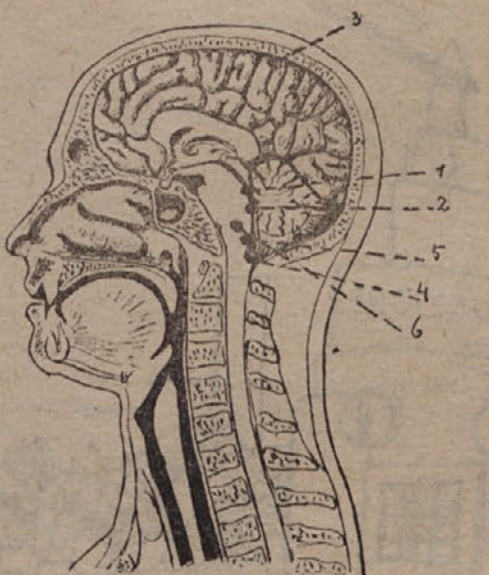
Uspeh v gospodarskem in narodnostnem oziru je bil ogromen. Vse te naše zadruge so se bujno razvijale. Toda fašizem jih je s svojo sistematično gonjo uničil. Fašisti so razumeli moč in cilj našega zadružništva in so ga zato tudi uničili.

Naj navedem samo nekaj primerov moči naših zadrug. Splošna hranilnica v Trstu,

O spanju

Za pesnika je stvar preprosta. Zanj je spanje podoba smrti. Za človeka, ki proučuje predvsem življenjske pojave, pa je to precej zamotan pojav. Najbolj nas zanima, kaj se godi z nami, ko zamežijo oči po dne nih naporih. Po prizadevanju naravoslovcev nam postaja ta proces spanja jasnejši.

Če se dotaknemo hrošča na določenem delu telesa, postane navidez mrtev. Samec neke vrste drevesnih stenice spleza ob parjenju na list nad samico. Tako so zaljubljeni v romantičnih operah pošiljali poljubčke svojim ljubcem z balkonom, kadar so šle mimo. Zaljubljenemu steničaku je to premalo, sam skoči v globino in meri pri tem na določeno mesto za glavo samice. Če zadene ranljivo mesto se krasotica onesvesti in zaljubljenec doseže, kar si je želel. Gorje mu, če zgreši. Nevesta se zjezi in nerodo požre. Na podoben način ohromimo voljo višjih živali in tudi človekovo. Pritismimo kuro z glavo ob tla in ji zarišimo pred oči črto s kreda. Kura ne mre z mesta, je hipnotizirana. Podobno hipnotizira svojo žrtv kača. Hipnotizer, ki hoče hipnotizirati človeka, mu gleda ostro v oči, da mu ohromi voljo in očne mišice.

1. Tretja možganska votlina (prehod iz vmesnih v srednje možgane); 2. živčno središče za urejevanje spanja; 3. nagubana površina možgan; 4. dihalno živčno središče; 5. četrta možganska votlina; 6. podaljšani mozeg.

Po takih in enakih opazovanjih so sklepali, da urejajo spanje živčna središča v možganih. Ta središča so zvezana z vozlim živčnih celic, ki urejajo gibanje očesnih mišic. To domnevo je potrdilo opazovanje možganskega vnetja, ki se je čisto pojavljalo po prejšnji svetovni vojni. Lotila se je bolnikov na dva različna načina. Nekateri bolniki niso mogli zaspati, drugi pa so spali neprestano. Če se blizu to vnetje živčnemu vozlu, ki ureja gibanje očesnih mišic, bolnik zaspi za trajno ali pa sploh ne more zaspati. To jedro je v gornji steni tretje možganske votline, ob prehodu iz vmesnih možganov v srednje možgane.

ustanovljena 1913. leta, je v nekaj letih nabrala čez milijon kron vlog, za tiste čase veliko svoto.

Zadružna zveza v Trstu (ustanovljena 1931. l.) je imela 138 članic in letno okrog 135 milijonov lir prometa. V varstvu in upravi je imela okoli 8 milijonov lir.

Tržaška Hranilnica in posojilnica je zgradila eno največjih in najlepših palač v Trstu, kjer je imelo sedež slovensko gledališče in mnogo kulturnih in prosvetnih društev.

Trgovsko obrtna zadruga je v kratki dobi svojega postojanja imela tudi nekaj zgradb v mestu, kjer so bile slovenska trgovska šola, slovenska osnovna šola, telovadnica, Glasbena matica in druga društva.

Tudi druge zadruge so imele svoje domove, kjer so imela sedež razna gospodarska, prosvetna in druga društva.

Tiskarna «Edinost» je bila najmodernejše opremljena tiskarna. Imela je lastno postopje.

Enake uspehe so imele naše zadruge na Goriskem. Tu so se posebno odlikovale produktivne zadruge. Predvsem mlekarske zadruge, mizarška zadruga v Solkanu in čevljarška zadruga v Mirnu.

Ti podatki nam povedo, da ima naše zadružništvo dobro tradicijo, ki nam bo pomagala pri reorganizaciji našega novega zadružništva.

ST. 6.

Očne mišice pri tem ohromijo popolnoma skoraj vedno. V zadnji steni tretje možganske votline imamo živčno središče za urejevanje spanja. Sestoji iz dveh delov, ki stožita drug za drugim. Prednji del povzroča spanje, zadnji del pa nespečnost. Spalna sredstva ohromijo drugi del spalnega centra.

Da razumemo delo spalnega centra, si moramo natančneje predložiti delo možganov in njihovih sestav. Možgani so v bistvu sestavljeni iz več plasti, ki ležijo druga nad drugo. Površinska plast možganov je komaj nekaj mm debela. Z njo mislimo, čutilno, hočevo. Prebujenemu človeku zadostuje to prvo možgansko okrožje. Z njo zaznavamo zunanje dogodke in doživljamo. Iz oči, ušes in drugih čutil, s kože itd. prihajajo vse niti do tega dela možganov. Tik pod to sfero je drugo okrožje, ki hrani uležane zaklade naše zavesti — spomin in izkušnje. Ta plast je vzdružena, kadar sanjamo ali v mrzlici fantaziramo. Doživljamo v tej plasti manjka občutek časa, prostora in premišljenosti. V sanjah čutiš, doživljaš vpiješ. V resnici pa spiš v postelji. Kako se spominke in druge slike v tem skla-dišču vzdružijo in kaj se v stanicah pri tem godi, ne vemo.

Pod drugim okrožjem leži tretje, možgansko dno, s skupino živčnih središč, ki urejajo delovanje notranjih organov, delo črevesja, srca, ožilja, gibe očesnih zenic in drugo. Nad delom teh živčnih celic nimamo nobenega nadzorstva. Ne moremo vplivati nanj. V spanju brez sanj, v narkozi ali v nezavesti dela samo to okrožje. Pod tretjim okrožjem, že na prehodu v hrbtnjačo leži še več živčnih središč za urejanje telesnih potreb. Imenujemo jih življenjska živčna središča. Kadar nehajo ta z delom življenja ugasne. Najvažnejše od teh je dihalno središče.

Možgansko skorjo loči od zunanjega sveta spalni center. Kadar spimo, ne pride več noben dražljaj do živčnih središč, s katerimi zaznavamo zunanji svet. Človek spi, ne vidi, ne sliši in ne čuti. Slavni zdravnik Strumpell je opazoval bolnika, ki so mu odmrta vsa čutila razen enega očesa in ušesa. Kadar mu je potisnil v uho vato in mu držal roko pred zdravim očesom, je bolnik zaspal. Torej, kadar hočeš zaspati, moraš predvsem izločiti vse zunanje vplive.

Tu smo blokirali možgansko skorjo, ki ureja duševne pojave, tam pa centre, ki urejajo prebavo, dihanje, srčne utripe, napetost mišic itd. Med spanjem mišice niso več tako napete, srce utripa počasneje, dihamo globlje, žleze, ki izločajo, prestanejo delati. N. pr. nahod ponoči popolnoma preneha. Komaj se prebudimo, že žleze spet «obratujejo» in izločajo. Iz nosa ti spet kaplja.

Zanimivo je opazovati narkotiziranega človeka. Sprva mu deluje še prva sfera — možganska skorja, potem spominsko okrožje in končno v globoki narkozi izginejo vsi občutki in sanje. Črevo, žile in nešteti drugi organi uplamejejo. Koža pomodri, žila bije neenakomerno. Če narkozo še poglobimo, začne telo razpadati.

Spanje, nezavest ali narkoza in smrt se torej ločijo le po stopnji omamljenosti. Spanje je narkoza prvega možganskega okrožja, narkoza drugega, smrt pa ohromitev vseh okrožij.

B. R.

.. Za boljšo voljo ..

Humoristični časopis je list, ki obravnava resne stvari v neresni obliki.

Politični časopis je list, ki obravnava neresne stvari v resni obliki.

NOTA ITALIJSKE VLADE

Agencija Sraga poroča: iz dobro poučene ga vira smo izvedeli, da bo italijanska vlada vložila noto, v kateri bo zahtevala naj ZN oživijo Mussolinija. V povojni krizi, zlasti sedaj, ko gre tako trda za razmejitvena vprašanja, ga Italija nujno potrebuje. Vlada utemeljuje svojo zahtevo s tem, da ona ni nič kriva, ako je Mussolini bil na svetu, saj ni vladal njej pač pa fašizmom. Glede Mussolinijevih odnosov do Jugoslavije, utemeljuje nadalje italijanska vlada, ni razen Mussolinija prav noben Italijan napravil v Jugoslaviji za časa vojne niti najmanjše krivice. Glede njegove izpuštnosti z onega sveta, pa je vlada mnenja, da se lahko dovoli, ker se je spokoril in preobrnil, ko je bil obešen.

NOVA STRANKA

Tržaške deklare, ki... so imele te dni zborovanje. Njihova skupščina je sklenila, da se po odhodu vojakov ne bodo več omejevale na uniforme, pač pa sprejele v svoj program načelo gibanja „uomo qualunque“. Sicer se je med njimi pojavila nova stranka in ta se bo pognala z vsemi silami v borbo za internacionalizacijo Trsta. Pristašnje nove stranke si obetajo lepih kupčij od internacionalnega Trsta.

PO TRŽAŠKIH ULICAH

V zvezi s prihodom zavezniske komisije v Trst se je spustilo s Krasa in tudi iz Slovenije na tisoče in tisoče Slovencev, ki bi radi preslepili komisijo, češ da je Trst slovenski. Vsi ti potniki majo težke okovane čevlje. V mednarodnih krogih je vzbudilo to dejstvo precejšnjo zaskrbljenost. Komisija se je tik pred odhodom premislila in odločila potovanje za nekaj dni. Sklicana je bila ponovna izredna seja. Ameriški delegat je predlagal, naj se pri ugotavljanju pripadnosti prebivalstva mesta Trsta k Italiji odštejejo vsi tisti, ki imajo podkovane čevlje. Dodatno k temu smo izvedeli in se čudimo, kako da tržaška reakcija še ni tega javila, da bo v prihodnjih dneh prišel v

Trst ljubljanski nebotičnik, spremljal bo po ulicah Postonjsko jamo, držeč jo pod roko. Oba bosta imela okovane čevlje.

NAGRADA

Tisoč lir nagrade dobi, kdor si izmislí najbolj fantastično vest karšne koli vrste o PNOO ter jo pošlje v dveh primerkih uredništvu listov „La Voce del diavolo“ in: „La Coda Libera“.

NA PUSTNI TOREK

Pivko: Ali bi ga se četrt, ali ne? Zejnko: Poskušaj na gumb. Pivko: Ne. Rajši na denar. Zejnko: Kako na denar? Pivko: Vrzi denar v zrak. In... Zejnko: Ze vem. Če bo mož, ga bom; če bo križ, ga ne bom. Pivko: Ne. Če pade na zemljo, ga boš; če ostane v zraku, ga ne boš.

NA PEPELNIČNO SREDO

Če hočemo, da se Nemci spreobrnejo, jim je treba na pepelnično sredo nasuti na glavo pepel vseh žrtv, ki so jih sežgali v krematorijih.

ČASOPISI PIŠEJO

Glej, v časopisih piše, da tudi v Egiptu pojedjo veliko fižola. Kako? Kje vendar čitaš? Vidiš, v časopisu piše, da v Egiptu vlada napetost.

RAZPIS

V Berlinu so razpisali natečaj za najboljšo skladbo nove nemške državne himne, ki ne sme biti v ničemer podobna prejšnji, zlasti ne sme biti koračnica. (Ta je baže Nemce zapeljala.) Besedilo je že določeno in je tudi popolnoma obratno od prejšnjega: novo besedilo se namreč glasi: „Alles, alles ueber Deutschland“.

DOLGO BO ŽIVEL

Dolgo bo živel tisti Primorec, ki se mu je posrečilo gladko pobegniti pred fašisti in se je v Sloveniji za časa okupacije prebil skozi vse racije, se vrnil domov na Primorsko in se tudi srečno pretolkel skozi epuracijo.

...ima svoj duh, naj bo zelen al' pa suh.

ZNANSTVENE ZANIMIVOSTI

Znanstveni zavod Peoples Welfare javlja, da se je učenjakom posrečilo odkriti najbolj raztegljivo snov, ki jo je človeštvo doslej poznalo. Proti temu novemu povojnemu izdelku je najbolj elastičen gumi dočela neraztegljiv. Znanstvena tajnost je še, iz česa se izdeluje ta snov. V kolikor moramo domnevati, izdelujejo to raztežno blago iz raznih vojnih ostankov. Zanimivo je pri tem dejstvo, da so takoj po zaključku premirja skoraj vse države začele istočasno izdelovati novo izumljeni predmet. V kolikor je bilo mogoče dognati, je to neko platno podobno blago, ki pa je tako raztegljivo, da se lahko vanj ovije ves človek, včasih tudi več ljudi, cele množice, v primeru potrebe pa celo vsa država. Barva novega izdelka je kaj različna; v večini primerov je odvisna od države, v kateri to snov izdelujejo. Vse kaže, da ima doslej med vsemi državami največjo proizvodnjo tega izdelka Italija (iz česar bi se moglo domnevati, da je v toplih krajih ta snov še bolj raztegljiva). Tej novi povojni iznajdbi so učenjaki dali ime demokracija.

ČE PROFESOR RAZLAGA USTAVO

„Po ustavi imajo volilno pravico vsi državljani brez razlike na spol... sklon in število.“

EPURACIJA

MIHEC: Ali veš, Jakec, kaj je epuracija? JAKEC: Po slovensko se temu pravi čiščenje.

MIHEC: A, čiščenje! Po starem so rekli čiščenju tudi purga. Morda je to isto kot vllvanje ricinusa v usta?

JAKEC: Epuracija pa ni purga, ker ni notranje čiščenje, temveč zunanje.

MIHEC: Po tem je isto kot čiščenje madežev z obleke. Recimo tele madeže na mojem suknjiču, bi mogel epurirati ali očistiti. Po tvojem ima tudi snazilec čevljev pred postajo opravo s epuracijo.

JAKEC: Mihec, Mihec, ti si res trde glave.

MIHEC: Zakaj vendar? Saj si dejal, da se epuracija pravi po naše čiščenje.

JAKEC: Ze, ze. Toda vsakemu čiščenju ne smeš reči epuracija. Epuracija je čiščenje v političnem pomenu.

MIHEC: Sedaj že manj razumem škot pred.

JAKEC: Lahko bi že vedel, da je epuracija čiščenje fašistov iz javne uprave.

MIHEC: Slišal sem res nekaj o tem. Pa kako jih čistijo? Ali jih perejo?

JAKEC: Saj sem ti dejal, da je epuracija politično čiščenje.

MIHEC: Kako pa človeka politično očistijo?

JAKEC: Zasljujejo ga.

MIHEC: Ali je po zaslišanju politično čist ali čisto političen, kako bi dejal?

JAKEC: S teboj ni mogoče razpravljati.

MIHEC: Čakaj no! Saj polagoma že razumem. Veš tisti Pipa iz naše ulice je bil tudi pri epuraciji.

JAKEC: Pa je bil epuriran?

MIHEC: Kako misliš? Očiščen?

JAKEC: Ne. Ali so ga odpustili iz državne službe, te vprašam.

MIHEC: Tisto ne. Zakaj? Bil je fašist od mladih nog. Pred nekaj dnevi je bil pri epuraciji in so ga očistili. Sedaj je čist fašist.

IVAN KUPUJE KONJA

Ivan Ivanovič Srebrnov je zagledal na sejmu v Tuli konja — dobrega, lepega konja. Zahotelo se mu je konja in rad bi ga imel.

„Bratec,“ je dejal možu, ki je prodajal konja, „rad bi konjička sam oskrboval, če bi bil ti pripravljen ločiti se od njega. Povej, bratec, koliko zahtevaš za bolečino, ki bi ti jo povzročila ločitev od konjička?“

„Sto rubljev,“ je odgovoril kmet Vladimir F. Turgajev.

Ivan Srebrnov je bil vse prej ko premožen, a konj mu je ugajal; ogledal si ga je od vseh strani, izlekel listnico in izročil kmetu Turgajevu zahtevani stotak. Nato je šel v goslinjo „Pri veselem kozaku“, da premami bolečino radi izdanega stotaka, kajti bil je zelo varčen.

Ko se je slednjič odpravil domov, ga je prijel podezelski orožnik in mu rekel, naj slopi z njim k vaškemu komisarju. Zelo se je začudil, ko je tu zopet zagledal kmeta Vladimir F. Turgajeva.

„Ivan,“ je dejal komisar, „pravkar sem čul n se začudil, da si sicer Vladimirovega konjička sprejel, a da ga nisi plačal. To je proti postavam naše države. Izpolni svojo dolžnost in plačaj konja!“

„Bratec,“ se je ujezil Ivan, „ta kmet Vladimir je slepar; izročil sem mu stotak, konj je torej moj!“

V tej obliki se je nadaljevala zabava, kajti Turgajev je trdil, da ni bil dobil kupnine, Ivan se je pa rotil, da je točno in pošteno plačal.

„Prav,“ je dejal končno komisar, „napravimo poskus. Dajla mi vsak svojo listnico in pokazita mi denar. Nato izrečem sodbo.“

Oba kmeta sta položila listnici na mizo in komisar ju je preiskal. V Ivanovi štiri deset rubljev, v Vladimirovi stotak. Komisar si je dolgo ogledoval bankovec. Nato je odkimal z glavo. „Ponarejen“, je dejal in nagrbnil čelo. „Zato te lahko pošljejo v Sibirijo, bratec!“

„Bratec“, je odgovoril Vladimir Turgajev, „hočem resnico povedati. Ako bo moral kdo v Sibirijo, pojde Ivan, kajti od njega imam ta stotak.“

„Za kaj pa?“ je vprašal komisar. „No, prav za tega konja. Ker je pa bankovec ponarejen...“

„Bankovec je pristen“, je odvrnil komisar in vstal. „Hotel sem le zvedeti od koga in za kaj si ga dobil.“

DROBNA NOVIČA

V Kalkuti razsaja neka bolezen, kateri je podleglo v treh dneh 28 ljudi. Razen tega zaznamuje zdravstvena kronika 350 primerov težje obolenih za to boleznijo. Domačini pravijo, da je ta bolezen importirana iz Evrope in jo imenujejo „rafal“.

VOJNA IN KOMISIJE

Zakaj so nujna posledica vsake vojne komisije? Zato, ker se med vojno poje veliko komisa.

Odgovarja dr. MIRKO KORŠIČ, — Založba Primorskega dnevnika, Trst. — Tiska Zadrzna tiskarna v Trstu.

